
**DIJKGAVEBOEK VAN OPHEMERT
1603**

Bron:

Rijksarchief in Utrecht Archief Kleine Kapittels en Kloosters (St. Paulus) - Inv. nr.: 479a

Historische en genealogische werkgroep voor de
Betuwe en Bommelerwaard

Bewerkt naar een kopie ter beschikking gesteld
door de heer R.J. van Ooijen

1996

VOORWOORD

Al in vroege tijden heeft men het gemeenschappelijk belang van beschermende rivierdijken onderkend. Teneinde de dijken zo goed mogelijk in stand te houden zijn destijds door de Hertogen van Gelderland bij opvolging regels uitgevaardigd waarbij, namens hen en binnen een Bestuurscollege, funktionarissen werden belast met het toezicht op de dijken. Dit bestuur diende de dijken periodiek te inspecteren (dijkschschouw) en maatregelen te treffen bij het constateren van gebreken of andere onvolkomenden.

Teneinde de kosten van aanleg en onderhoud zo eerlijk en rechtvaardig mogelijk over de belanghebbenden te verdelen werd, op basis van de grootte van zijn bezit, de eigenaar van een perceel grond en/of huis verantwoordelijk gesteld voor het bijbehorende dijkvak of gedeelte daarvan.

Rond 1600, dus tijdens de tachtigjarige oorlog, trokken de elkaar bevechtende groepen, te weten: Spaanse troepen o.l.v. Alva en hun bestrijders o.l.v. één der princen van Oranje regelmatig her en derwaarts door Nederland.

De stedelingen woonden betrekkelijk veilig binnen de stadsmuren. Het zich begeven buiten de stadswallen zonder een gewapend militair geleide was echter vragend om moeilijkheden.

De bewoners van het platteland woonachtig langs dijken en wegen, trokken in deze tijd aan het kortste eind. Herhaaldelijk werden zij beroofd, gebrandschat en hun vee weggevoerd. Het kwam dan ook regelmatig voor dat aldus beroofde en beroofde grondbezitters hun vernielde bezittingen achterlieten en wegtrokken naar veiliger oorden.

De voormalige bezittingen bleven dan onbeheerd achter. E.e.a. hield echter ook in dat het bij deze bezittingen behorende dijkvak niet langer werd onderhouden met alle risico's vandien.

Zo bleek tijdens de schouw in het jaar 1602 dat zekere **Aell Oth Sarrendochter**, de weduwe van **Gerrit Claesz. van Beest**, was weggetrokken daarmede het stuk dijk te Ophemert, waar zij verantwoordelijk voor was, onbeheerd achterlatende.

Het Ambtsbestuur, dit vernomen hebbende, stelt vervolgens alles in het werk om het achterstallig onderhoud te doen aanbesteden op kosten van de naastliggenden. Deze, op hun beurt, stellen alles in het werk om onder deze extra financiële verplichting uit te komen. Zo wil één van hen, genaamd **Anthonis van Drielenborch** en wonende te Utrecht, eerst in het bezit gesteld worden van een (Spaans) vrijgeleide alvorens zich naar Ophemert te begeven.

Het Dijkgabe boek is een compilatie van zijn wederwaardigheden. Het geeft, naast een opsomming van de geldende rechtsbepalingen, ook de inhoud weer van de afgelegde verklaringen en terzake ingediende rekestten. Het voorgevallene speelt zich af in Ophemert maar er worden ook voorbeelden aangehaald van verlaten dijken in Hellouw, Vuren, Driel en Neerijnen.

De vermelding van de namen der betrokkenen kan derhalve van wezenlijke betekenis zijn voor de Genealoog met voorouders in de Tieler- en Bommelerwaard.

De bewerker

AEN MIJN E. HEEREN DIE GEDEPUTEERDEN VAN DE STATEN
SLANTS VAN UTRECHT.

MEMORIE VAN TGEENE **Anthonis van Drielenborch** als Rentmeester van de Goederen der Abdije van St. Pauls wedervaren is vermits de Dijkgave der verlaten dijcx tot Ophemert gegaen den 1en Aprilis Anno 1603

Edele Vermogende Heeren, u Edele Eersamen sullen gelieven te verleen **Anthonis van Drielenborch** onderschreven, van alle alsulcke vacatien ende dienste als hij bij last van u Edele Eersamen in den tijt van 70 daegen gehadt ende gedaen heeft van seeckere verlaten ongeheerden dijck tot Ophemert. Waer van hij deur beveil van u Edelen mede een gever heeft moeten wesen, als breeder int naevol-gende bladt ende dese memorie. Ende was onderteijckent **A. van Drielenborch**.

Wij onderschreven gevraeget zijnde bij **Anthonis van Drielenborch** Rentmeester van de goederen der Abdie van St. Pauwels binnen Utrecht. Waer vooren ick in zijn plaetse van een verlaeten dijck soude willen treden of het in toecoemenden tijde gebeurden dat hij van der Abdije of zijner of ijmants anderen wegen, een Gave des verlaeten dijcx (gelijck nu to Ophemert) weder soude moeten helpen sceppen. Hebbe hem daer op geantwoordt, ende t'sijner instantie mitz deesen verclaert, dat ick t'selve noch van zijnent of ijmantz anders weegen nijet en soude willen aengaen ofte bestaen al waert datmen mij daer voorn tot een recom-pensie willen toeleggen de somme van drie hondert gulden ofte meer. Regard nemende opte groote moijten, hooftsweer, ancxst ende haet die den Geveren in dusdanige zaecke gemoeten ende onderworpen zijn, behalfven het aenscauwen van de groote deernisse en de miserie van den geenen die oir armoede alhier so onvermoijt ende onmenselijck sijn verliesende. Ende boeven alle dat het is een saecke die sonder beswaernisse van conscientie zeer qualick uijtgefoert can worden. In oirconde van dijen hebbe ick dese onderteijckent den xix Martij 1603: stilo veteri. Ende was onderteijckent **R. Moring** Dijcksecretaris in Tielreweert.

Ick onderscreven verclare als boven om redenen aldaer verhaelt ende andere periculen die men daer neffens heeft te verwachten. Als dat ick geen gave soude begeren te sceppen, all waert dat mijn die voorgenoemde somma van drie hondert gl. ende meer daer voor werden gepresenteert. Oircondet mijn eijgen hant hier onder gesett op dach ende iaer als boven. Ende was onderteijckent **Henrick de Jongh**.

Verclaere ick onderschreven in conformité als hier bij **Henrick de Jonghe** aengetoogen den iii Aprilis 1603. Onderteijckent **Jan die Bijde**.

Verclaeren mede als hier vooren, gelijck **Hendrick de Jongh**, Mr. **Johan de Bijde** ende **Morinck** verclaert hebben, oorconde onses naems iii Aprilis 1603. In Boemel ende was onderteijckent **Gherardt Crom Peterssoon**, **Hubert de Ghier**.

Op huijden dato ondergeschreven heeft **Berndt Berndtsz.** the Varick tegens den Rentmeester **Anthonis van Drijelenborch** op een verleeghen inegeset ontrent ze-ven roeden schoordijcks tot

Ophemert gehorich tot der pastorie goederen van St. Lamberts kercke aldaer. IJeder roede tegens twentich gulden, den gulden groot xx stv. brabant, te betaelen het een derdendeel Dijnsdaghe nae St. Jacob, ende dije twe ander derdendeelen Dijnsdages nae St. Victoris, als dije schauwen daer over geleverd zijn. Des sal **Berndt Berntsz.** den voors. dijck opmaecken vermoghens cijronghe ende keur dije daerop over desen jaere gelacht zijn ofte noch zoude moghen worden zo van thuijn als aertschauwe, ende voorts thot zijne pericule ende costen de schauwen daer over leveren ende voorts onderhouden the Dijnsdaghe nae St. Victoris toe dat die schauwe daer over gegaen sal zijn.

Slachdach zal zijn ultima Aprilis ijerstcomende. Actum Bommel den xxiii^{en} Martij ao. 1603. Te wijncoppe eenen gulden bij den Rentmester verschoothen ende bij hem the lasten zo de Insetter aen de slach blijft. Ende was onderteijckent **A. van Drie-lenborch.** Dit is het hantmerct van **Bernt Berntsz.**

Naderhandt heeft **Crijn Jansz.** deesen dijck als principael ende Vreijnt van **Bernt Berntsz.** mede angenomen ende gelooft the onderhouden. Acte ut supra. Onder stont dit is het merct van **Crijn Jansz.**

Den xxx^{en} Meert 1603 hebben **Beernt** ende **Crijn** vornoemt ijder roede dijcx voor-seijd verleecht op conditien als boven op achtien gulden. Oircont heur mercten hier onder gestelt. Onder stont. T'merck van **Bernt Berntsz.** Dit is t'merct van **Crijn Jansz.**

MEMORIE ROERENDEDE GAVE

des Heerlosen dijcx tot Ophemert in Tielreweerd, aengeteijckent bij **Anthonis van Drielenborch** als een van de seven geveren, daer toe bij mijn Edelen Heeren Staten slants van Utrecht gecommiteert.

Alsoo mijn Heeren den Dijckgraeff ende Heemraden in Tielreweerd voerende de Tuijnschauwe op Dijnsdach nae Victoris, wesende den xii^{en} Octobris Ao. 1602 bevonden vier roeden ende vier voeten Schoordijcx verlaten bij **Aell Oth Sarren** dochter, weduwe van zaliger **Gerrit Claesz. van Beest**, die in sijn leven desen dijck gecoft hadde ende onderhouden, ende oversulcx laeste heerbrenger des voors. dijcx. Daer d'Abdije van St. Pauls boven, ende beneden **Gerrit van Beest** naestgelegen sijn. Soo heeft mijn heer Dijckgraeff met oordel van de Heemraden den voors. verlaten dijck die ongerepareert lach bij openbaer opslach aenbe-staijt op sijn wederpenningen. Ende daer op ingereden metten heren Heemraden in de herberge tot den Schoult van Ophemert tot costen als naer Dijckrecht. Ende heeft ter selver tijt de seven naeste gedijcktslaechde, also drie boven, ende vier beneden, den ijersten gerecht dach geleijt gehadt. Duijrende xiiii daegen, oof soo lange tot dat den voorschreven verlaten dijck tot love der Heemraden opgemaect soude wesen.

Extract

15e articule sdijcbriefts **Willems van Guijlick** Hertoch van Gelre.

Voort soo willen Wij daer dijckheering geviell, die salmen hooren van vier be-neden ende drie boven die den dijck naest gelegen sijn. Ende in dat kerspel daer die dijcken in gelegen sijn op oiren eedt. Op alsulcken goet ende erve als van rechts comen is, ende daer met recht toebehoort.

Ende dese dijcken sullen sij heeren binnen drie veerthien daegen ende nijet langer voorgaen. Ende weer dan saecke dat eenich van desen voors. Gevren we-derspennich waer ende den voors. dijck binnen drie xiii nachten nijet en geven gelijk als voors. is. Dat soo wolden Wij halden aen haer lijff ende aen haer goet, ter tijt toe dat sij den cost ende den onraet vervallen hadden die opten dijck gegaen ende gevallen weer ende dijck mede gegeven hadden. Ende daer mede sullen sij vrij ende quijt wesen van ons.

Den voors. Dijkgraeff ende Heemraden waren
dese met namen.

Dijkgraeff

Joncker **Adriaen de Cock van Dellwijnen**, Heer van Wayenoijen.

Heemraden

Joncker **Herberen van Lauwick**, Heer tot Geldermalsen,

Joncker **Willem van Tuijll**,

Joncker **Frans van Heeckeren**,

Udo Versteech tot Weerdenborch,

Jan Willemsz. tot Varick,

Ghijsbert Adriaensz. Schoult te Heerwijnen,

Geurt Geurtsz. te Heerwijnen.

De seven Geveren

boven

Crijn Jansz. van Beest tot Ophemert,

Marij Jan Henricxdr. weduwe tot Ophemert,

Anthonis van Drielenborch van wegen d'Abdije van St. Pauls tot Utrecht.

Beneden

Gerrit van Beest tot Ophemert,

Corsken Peters dochter, weduwe van **Maes van Beest**,

Beernt Beerntsz. tot Varick,

Dijrck Wolff tot Tiell.

Verlatersche des dijcx

Aell Oth Sarren dochter, weduwe van **Gerrit Claesz. van Beest** coper des dijcx voorseijd.

Den voors. dijck bij den voornoemden Dijkgrave als voors. tot love der Heem-raden opgelevert sijnde, heeft hij d'anderde gerecht geleijt ende den geveren daer toe geroupen tot compareren in persoon op den voors. heerlosen dijck te-geen den v^{en} Decembris 1602. Tot welcken sijne mijn Heeren **Justus van Rijsen-burch** ende den Burgemeester **Buth** als gecommiteerden van t'Comptoir der Ab-dije van St. Pauls op den i^{en} der voorseijde, de wete gedaen is bij Mr. **Roeloff Moring** Dijkscrijver ende bode des dijcx voors. ter cause vande welcke mijn Edelen Heeren Staten slants van Utrecht tot dese voors. Gave gecommiteert hebben **Anthonis van Drielenborch** voornoemt Rentmeester van de goederen der voors. Abdije, blijckende bij den volmacht bij heur Edelen op hem gepasseert van date den vii^{en} Decembris 1602. Soo dat den voorn. **van Drielenborch** op den 4^{en} Decembris van Utrecht vertogen is, ende op den voors. gerecht dach hem tot Ophemert laten vijnden gehad. Nijet sonder perijckel van des Viantz Vrij-

buijters die tot dier tijt wijdt ende sijdt liepen ut s Hartogenbosch, ende verscheijden personen soo huijsluijden als passanten gevanckelijck derwerfs brachten. t'Welck den voorn. **van Drielenburch** mouveerden aen den Dijkgrave te versoucken dat sijn Edele wilde gelieven voor hem Sauvegarde te versoucken van d'ander sijde, off dat hij bij gebreecke van dien voorts aen nijet vorder (als op sijn lijff gaende) tot de voors. gaeff en begeerden te procederen. Daer van wel opentelijck tot Ophemert soo inde herberge als op den dijk pro-testerende voor Dijkgraeff ende Heemraden voorn. De welcke belooffden Sauve-guarde te verwerven, als heur Edelen naederhant verworven hebben, ende dit maar voor den tijt van een maent, die welcken den v^{en} Januarij 1603 was expirerende. Ende dit alles ter oorsaecke van den tweeden gerechts dach geschiet. In de welcken waer te nemen bij den voorn. **van Drielenborch** geemploijeert sijn vier daegen, daer van den lesten was den vii^{en} Decembris 1602.

Item alsoo nijemantz hem **Drielenborch** van de voors. Sauvegarde schreve ofte dede weten off de selve verworven was dan nijet, heeft hij nijet tegenstaende sijn protest ende perijckel voornoemt (dat hem excuserende was) doch om een voldoen, hem wederom op den vii^{en} Decembris 1602 van Utrecht op Rhenen (ver-mitz perijckel) ende van daen s'anderen daechs den xiii^{en} tot Tiell begeben. Alwaer hij twee van de seven geveren gesproocken heeft, met namen **Dijrck Wolff** ende **Gerrit van Beest**. Ende van de selve verstaen datter een Requeste in sijn absentie van de andere ses geveren doen instellen was, tenderende datmen van de gave ontslagen mochte worden deurdien (als men seijde) veele om gemeen dijk sollicerende waren etc. ende dat het selve tot Aernhem op den Lantdach soude dienen. Item dat de voornoemde **van Drielenborch** van verscheijden perso-nen hen dijkgevers verstaende soo onderricht werden dattet den geveren nijet mogelijk en was (binnen den tijt dat sijluijden gehouden waren nae Dijkrechte de gaef te scheppen) de selve te uten ofte eijnden, ende alsoo daer in souden blijven steecken tot ondraechlijcke costen ende verdriet van den selven geve-ren, die den dijk alsoo op den hals blijven soude moeten. Soo is den voornoemde **van Drielenborch** versproocken metten voornoemde twee geveren als dat hij hem terstont soude begeben naer Aernhem op den Lantdach, ende alwaer verwachten van Bommel (daer d'andere geveren waren) de voorseijde ingestelde Requeste om de selve den Heeren Staten van Gelderlant te presenteren op hoope offmen van dese gave ontslaegen mochte worden. Ende soo sulcx nijet en werde geaccordeert, dat den voornoemde **van Drielenborch** alsdan solliciteren soude om utstell off prolongatie van de voorseijde gave. Waertoe den voornoemde **van Drielenborch** ontfangen hebbende de voorseijde Requeste van ontlastinge der gave voorseijd tot Aernhem aen de Heeren Staten aldaer gesolliciterd heeft gehad. Ende siende dat de selve weijnich te dier tijt opereerde, ende te beduchten was dat t'selve nijet geobtineert en soude werden heeft hij doen instellen ende presenteren een ander Requeste daer bij versouckende utstel van de voors. gave voor een tijt van drie maenden, de welcke hem op den xxii^{en} Decembris ao. 1603 geacoordeert sijn, duijrende tot den i^{en} dach April 1603 toe, om in middel van tijden Sauveguarden voor hem ende eenen **Dijrck Wolff** voors. tot Tiel woenende, te verwerven, ende hier en tusschen de gave te bath te moegen instrueren.

Dit gedaen, heeft hij Copije van de Requeste voorseijd gelicht met de copije van de Missive van de Heeren Staten aldaer geschreven aen de Heeren Dijkgraeff ende Heemraden voorseijd. Den welcken hij **Drielenborch** ten selven daege door neerstich aenhouden, van den Secretaris van het Nijweechsche quartier verwor-ven heeft, hem schenckende voor sijn expeditie drie gulden, om alsoo den tijt te winnen ende vorder teeringe te mijden. Ende de voorseijde requeste ende missi-ve verhantrijct sijnde aen eenen **Crijn Jansz.** mede gever die ter oorsaecke van de gave oock tot Aernhem gevolcht was, is den selven **Crijn** terstont ut Aernhem gescheijden overdraegende het voorseijde bescheijt aen den Dijkgraeff voor-noemt. Ende den voornoemde

van Drielenborch heeft hem des anderen daechs wesende den 23^{en} Decembris, van Aernhem naer Utrecht begeven, soo dat hij al-daer op den 24^{en} Decembris weder gecomen is. Ende heeft alsulcx om dese saecke ut geweest ende gevaceert in als derthien daegen. Also gedaen den 12^{en} tot den 24^{en} Decembris 1603 beijde incluijs.

Den Dijkgrave dese voorseijde missive ende requeste ontfangen hebbende, heeft om de selve metten Heemraden te communiceren, den selven Heemraden verschreven tegen den ii^{en} Januarij 1603 om bij oordeel van de selve te weeten off hij den voornoemde geveren utstell vergonnen mochte, dan nijet. Soo sijn de seven geveren mede verdaecht geweest tegen den voorseijde ii^{en} Januarij om t'aenho-ren alsulcken vonnisse ende oirdel als die Heemraden daer van souden geven. Soo is den voorn. **van Drielenborch** op den i^{en} Januarij 1603 gescheijden van Utrecht, ende des anderen daechs gecomen op den voorseijde heerlosen dijk tot Ophemert, alwaer de voornoemde Heemraden den seven geveren het voorseijde utstel van de Gave bij vonnisse geaccordeert hebben gehad, mits dat de gave op den i^{en} Aprill voornoemt sonder langer vertreck gedaen soude werden. Ende is oversulcx den voornoemde **van Drielenborch** wederom naer Utrecht vertogen, begeerende dat de andere mede geveren hem terstont souden laten vijnden om te verwerven twee Directeurs ende eenen Gaestschrijver met namen **Gerrit Crom** ende **Hubert de Gier** wonende tot Bommel tot Directeurs, ende **Peter Crom** tot Gaestschrijver. Ende dat den voornoemde **van Drielenborch** hem terstont mede daer soude laten vijnden soo haest als den Dijkgrave voor hem ende noch een borger tot Tiell Sauvegarde verworven soude hebben. Doch dat men evenwell nijet en soude laten hier en tusschen metten anderen geveren tot Bommel in besoigne te treden. Ende heeft den selven **van Drielenborch** voor het maell gevaceert in als vier daegen, also den i^{en}, ii^{en}, iii^{en} ende iiiii^{en} Januarij 1603.

Item alsoo sijn ijerste Sauvegarde was expirerende den iiiii^{en} Februarij, soo heeft hij op den voorseijde ii^{en} Januarij van den Dijkgraeff versocht dat men hem soude verwerven een nijeuwe, off anders en begeerde hij nijet weder te coemen. Daer van opentlijck op den dijk voorseijd protesterende, sulcx dat den Dijkgrave hem beloofdden sulcx te verwerven, waeromme den voornoemde **Drie-lenborch** naer Utrecht wederom (als voors.) vertogen is, verwachtende de voors. Sauvegarde.

Ende de selve naederhant verworven ende herwerts overgeschicht sijnde, heeft hij (**Drielenborch**) hem wederom begeven op den 13^{en} Februarij 1603 nae Tiel, ende op den 14^{en} voorts nae Bommell. Ende aldaer commende bevonden dat d'an-dere geveren metten voornoemde Directeurs ende schrijver van den 1^{en} Februa-rij in besoigne getreden waeren, met hoope dat men de gave binnen drie wee-cken ten langsten wel veerdich soude kunnen hebben. Ende is den voornoemde **van Drielenborch** metten Directeurs ende schrijver opten 14^{en} Februarij getreden in besoigne ende bevonden dat op den 8,9,10 en 11^{en} verscheijden gedaechde personen gehoort sijn ende aengeteijckent bij den Gaestschrijver als volcht.

Den viiii^{en} Februarij Ao. 1603

Compareerden voor Geveren ende bijwesenden van Heemraden die Vrouwe van Ophemert in der tijt. Ende geexamineert sijnde, verclaert van de Pastorijs goederen der kercke van St. Lambert aldaer gans geen bescheijt te hebben off te weeten, meijnende der verlaten dijk van St. Pauls oorspronckelijck te sijn.

De dochter van **Jan Claesz.** gedaechde gelooffden bij haer vromicheijt op Dijns-dachge naestconmmende wegen haers vaders in siecte liggende alle brieven ende bescheijt dat hij heeft ofte weet, in te brengen.

Gesien de brieven van **Beernt Cornelisz.** gedaechde, bevonden dat **Jan Aelbertsz.** getrout hebbende **Lijntgen** weduwe van **Jan Petersz. de Wildt**, vercoft heeft Anno 98 ii^{en} Decembris een mergen in de Hemertsche Auwelingen aen **Henrick de With**, ende die **Henrick Fransz.** ende dije anno 97 aen **Beernt** voornoemt, anno 44 beseten **Jan Petersz. de Wildt Catarine's** voorman.

Den ix^{en} Februarij

Dijrck Dijrcxsz. gedaechde besittende den jongen **Ghijsbert de Wilt**'z goederen per successionem, heeft bij sijnen eedt ende vromicheijt gehouden egeene brieven ofte eenich bescheijt van sijne ouderen ofte goeden oijt gesien te hebben, nochte oick te weeten. Dan sou der eenige sijn, de selve te moeten wesen onder sijn momber, wesende **Dijrck Gerritsz.** pescher in Waelwijck.

Goosen Ot Wemmersz. gedaechde gecoft hebbende sijn hoff ende landen daer aen op Neerste eijndt van **Jan van Reeck**, ende **Frederick Gerritsz. de Wildt** verclaerde bij sijnen eedt daer op gedaen dat hij den voors. hoof gecoft heeft Anno met alsulcke brieven als daer aff waren, sonder wijder waerschap, ende sal beneer-stigen die voorseijde brieven daer van tegens Dijnsdaege in te brengen.

Henrick Gerritsz. Deurn gedaechde gecoft anno 95 van **Jan van Reeck** een hoffken groot ontrent een halff hont aent Neerste eijndt, boven de Straet, Wijngaerden boven, verlaten beneden met dijck daer met recht toebehorende, ende tegens ofte in de voorgenoemde hoffstadt gelegen, te weeten **Jan van Reeck's** quote de gehelfte des dijcx, boven naest Hemert, ende der voorseijde **Lijsken's** kijnderen beneden naest Varick gelegen met dijck ende thijs vrij.

Den x^{en} Februarij

Frederick Gerritsz. de Wildt gelast sijnde alle sijn bescheijt ende brieven, is gecompareert ende onder anderen gevraecht sijnde wat thinsen hij ut dit verla-ten goet heeft althoos betaelt, off sijnes weetens bij sijne vooraldren betaelt sijn. Verclaerde dat **Woulter van Hees** daer ut trect jaerlicx iiii gulden, de ge-meijn present Heeren tot Tiell i gulden xviii stv. Het Convent van Senwenen erffthijs tot omtrent een ofte twe ende twijntich stivers jaerlicx daer hij mede seijde quijtantie aff te hebben ende laest aen de presente Jofferen betaelt te sijn.

Idem promisit op sijn eedt voorens gedaen tegens Dijnsdage toecomende alle bescheijt ende brieven die hij weet te becomen aen den Geveren over te leveren sijn goederen aengaende.

Brijenen Jansz. juravit egeene brieven off enich bescheijt meer te hebben ofte weeten hem ofte sijn voorouderen aengaende dan hij den Geveren van daege heeft geexhibeert. Bekenden een stuxken goetz te Senwenen gecoft te hebben van **Anne van Deijll** die hem naderhant van de coop ontslagen heeft ende vercoft.

Henrick van Deurn juravit alle sijn brieven ende pampieren die hij heeft ofte weet hem ofte sijne voorouderen ofte besetene goet aengaende, den Geveren gisteravond geexhibeert te hebben, sonder eenige meer te hebben ofte weeten.

Den xi^{en}

Jegens den xv^{en} Feb. precis te gedagen dese naevolgende

Met alle haer bescheijt ende brieven:

Tot Tiell alle op { **Claes Jansz.** getrouet hebbende de dochter van **Jan van Reeck.**
peijne van i^c pond { **Jan van Reeck Bart Wilden** zoon
ut supra daer voor { **Henrick Hermansz.** besitter eenes hoffs opt groenlant gecoo-panden aen
schoen { men van **Lijn Peter de Wildt's** wijff ijerst, na
ende en been { **Jan Aelbertsz.**..

Dijrck Claesz. besitter van een morgen de Vratselaer gecomen van **Jenneken Jans de Wildt.**

Dijrck Gerritsz. pescher om conschappe,

Rob Robbertsz. op de voren ut supra

Gerrit Jaspersz. tot Opijnen erfgenaem **Anna Cornelis Aelbertsz.**..

Henrick de Jonge tot Tiel, als volmachtige der Jofferen van Senwenen om de Senwensche goederen te beschermen, ofte bij faulte van dien sal men de selve in der gave procederen ende voortgaen, met alle sijn Thinsbrieven op Hemert ende Senwenen. Item met alle sijne Legerboucken daer aff gehouden, ofte copije autentijcque der selver.

Insgelijcke de Priorinne tot Senwenen.

Extract utte Signaten Ao. 53

Gerrit Petersz. promisit Meester **Roeloff Reeck** ii per hondert gulden op Do. ende Dom. dio ende eenen morgen daer aen op Hemert op ten Poolacker boven de Proost van Senwenen, noorden verlaten, sonder legger.

Ao. 44

Gerrit van Beest promisit **Dijrck van Weerdenburch** vi gulden ad xx stv ex v hont te Hemert opten Poolacker, boven **Henrick van Beest** beneden **Weerner van Hees** et ex omnibus.

Ao. 46, folio 154

Henrick van Beest promisit **Tonnis Teunkens** ad opus **Cornelis Elbertsz.** vi gulden ex Do. et Dom. dio mitte landen daer aen gelegen op den Poolacker boven **Gerrit Petersz.** beneden **Oth van Beest.**

Ao. 47, folio 186 verso

Gerit Petersz. promisit **Hubert de Wildt** iii gulden ex Do. en Dom. dio mitte landen daer aen gelegen die gerechte helft, boven t'Clooster Senwenen, beneden **Rob**, opte Vooren, et ex omnibus.

Ao. 53, folio 73 art. 3.

Gosen Wernersz. ende **Henrick Weernersz.** vendidit eenen morgen min vi roeden dic-ty den Poolacker, ofte soo het daer gelegen is, sine aggere ende censu, boven **Oth van Beest** ende **Gerrit van Beest**, beneden **Henrick Jansz.**, **Henrick de Wijs** ende **Jan Werners** possesseur.

Ao. 58, folio 238 verso

Jan Dijrcxsz. ende **Henrick Dijrcxsz.**, **Cornelis Sijmons** tutor uxoris, **Engel Tegnagel** ende **Geert Tegnagel** tutor uxoris vendidit eenen weerd cum attingentys soo **Dijrck Otten** te Hemert te besitten plach. Boven de pastoor St. Lamberti, beneden **Willem de Cupper** cum censu eenen Rijder gulden, **Willem de Cup** possesseur.

Willem de Cup promisit ijsdem ii^c xl gulden waerborch huijs ende hoff **Willems de Cup's** voorseijd. Boven lant gelegen **Gerrit Petersz.**, beneden erven **Peters de Wildt**, noch een weerd buitendijcx die voors. staet. Actum ut supra.

Gerrit van Beest vendidit eenen hoff te Hemert thijnvrij met dijck ende voorlant daer toe behoorende **Jan Dijrcxsz.** ende **Henrick Dijrcxsz.**, **Cornelis Sijmons.** ende **Geurt Tegnagell** tutores uxoris erfelijck possessie, conditio est **Dijrck Otten** den hoff betijnst hadde, sullen de coperen selfs draegen etc.

Ao. 58 folio 240 verso

Gerrit van Beest vendidit die halff scheidjinge van xi hont opten Poolacker te Hemert utgesondert het vi^c deel van de halff scheidjinge dat **Henrick Gerrit van Beestenson** daer inne heeft dijckvrij cum censu vi gulden ut het vi^c deel daer aff. Boven **Henrick van Beest**, beneden **Jan Weernersz.** ende erven **Henrick de Wijse**, **Goosen van Deurn Gerritsz.** possesseur.

Den xv^{en} Februarij

Gesien de brieven van **Gosen Oth Wemmersz.**, bevonden dat **Gerrit Jaspersz.** ende **Ghijsbert Jansz.** als erfgenamen van **Cornelis Aelbertsz.** vercoft hebben eenen bomgaert die voorgenoemde **Goosen** nu besith, aen **Frederick Gerritsz. de Wildt** ende **Jan van Reeck** dijckvrij, thijnvrij ao. 1598 29^e Martij.

Neffens sijne brieven heeft **Goosen** voornoemt noch verthoont copije de dato lesten Aprilis 98 waerinne hij desen bomgaert coopt van **Jan van Reeck** ende **Frederick de Wildt** voornoemt,

verclarende wijders egeene brieven ofte eenich bescheijt meer te hebben ofte weeten onder der eerden, ofte boven der aerden die hem ofte sijne voorouderen ofte haere goederen eenichsins moegen aengaen, ende dat bij eedt daer op gedaen.

van Beest verthoont dije brieven van **Henrick Hermansz.**, ende bevonden den selven gecoft te hebben van **Gerrit Claesz.** verlater des dijcx een huijs, hoff, boo-gaert ende boulant groot eenen morgen opt Groenlant boven, beneden, dijckvrij, thijnsvrij, ao 99, ix^{en} Januarij.

Mr. **Jan de Bije** geexhibeert alle de brieven ende bescheijt wegen **Jan Claesz.** (soo hij verclaerden) getrouwt hebbende **Nees Quekels**, die van **Henrick de Wildt** en **Artgen de Wildt** gecoft eenen morgen inden Aetelaer, dijckvrij, thinsvrij Ao. 1552.

Claes Jansz. hebbende getrouwt de dochter van **Jan van Reeck**, heeft wegen den voorseijden **Reeck's** overgelevert seeckere certificatie voor Schepen van Tiel gepasseert, inhoudende dat hij de verlatene goederen aengaende egeen brieven en heeft ofte weet, de dato x^{en} Februarij 1603.

Claes Jansz. voorgenoemt heeft mede geexhibeert seeckere cedulle van utcoopinge de dato 16^{en} Augusti 99, waer bij te sien dat **Jan van Reeck** sijn dochter utcoopt van haer moeders erffnisse ende versterff, ende heeft **Claes Jansz.** daer op met eede solemnelijk beswooren dat hij sijn huijsfrouwe den voors. **Reeck's** dochter in den selven jaren omtrent bouwmissie ijerst getrouwt heeft volgens be-sworen acte daer van sijnde.

Henrick de Jongh gedaechde als volmachtige der Jofferen van Senwenen excipi-eerden ongehouden te sijn de secreten des Conventz den geveren te ontdekken, ende de brieven meerendeel in vianden landen gevluht te sijn, ende ongelegen de boucken langens de wech te verveuren. Doch geexhibeert den erffthijsbrieff, staende op de verlatene goederen, de dato 1429 Dijsdaechs nae onser Liever Vrouwen, waer inne **Joanni van der Sloot** als proost te Senwanen dese verlatene goederen werden opgedragen in eenen eigendom metten dijck quem de jure etc. Ende geeft den voors. Proost dit selve lant in eenen erffthins weder ut aen **Margriet van Huijselingen** voornoemt die t'voorseyde lant ijerst den Proost eodem die et hora opgedragen hadde, wijders inhalt des brieffs. Daer van copije genomen ende de principale aen **Henrick de Jong** weder overgelevert.

Den xvi^{en} voormiddage

Henrick de Jongh als volmachtige van Senwenen protesteert voor Heemraden te-gens de Geveren, wegen der Jofferen van Senwenen, ongehouden te sijn met des Conventz brieven ende boucken over wech te reijsen, ende dat die geveren oversulcx gehouden sijn selver binnen Tiell te coemen, alwaer men haer alle bescheijt totte gave dienende solde ontdekken. Breder bij acte van Protest hier op gedaen.

Contraprotest

De geveren des verlaten dijcx tot Ophemert doen contraprotest tegen **Henrick de Jongh** in qualite als boven. Dat sij ongehouden sijn te Tiel te coemen, dan dat hij van wegen sijne principalen hier in loco sal brengen alle thinsbrieven staen-de op landen tot Ophemert ende Senwenen. Ofte soo die brieven nijet sijn te becomen tusschen dit ende Maendach toecomende precijs, aende voorseijde geve- ren te leveren Thijsboucken ende Legerboucken van alle thinsen op Hemert ende Senwenen off copije autentycque der selver mitsgaders alle erffbrieven van des Convents goederen tot Hemert ende Senwene. Protesterende andermael in faulte deses van alle hijnder ende schade oock van procedure op de Senwen-sche goederen in de gave tot Hemert. Actum voor Heemraden **Udo Versteech** ende **Jan Willemsz.**

Den brief van den thijs staende op het verlaten goet geauthentiseert bij **P. Moringh**, presentibus neffens de geveren, **Versteech** ende **Jan Willemsz.**, Heemraden.

Interrogatoria der Geveren jegens
Henrick de Jongh

i^e.

Wat hij oijt van de gerechticheijt deser saecke heeft gesien, gelesen, ofte anderen heeft hooren seggen.

ii^e.

Off hij als gemachtige der Jofferen van Senwenen nijet en heeft seeckere Le-gerboucken van den thijs voorseijd staende opt verlaten lant, off hij oick nijet en weet waar die sijn.

iii^e.

Off hij eenige andere thijsbrieven heeft ofte weet staende ut goederen omtrent het verlaten lant opte Poolacker tot Hemert.

Omme hier op te antwoorden nae sijne vijff
sinnen wetenheijt tegens Maendaeg toecomende

Na middage

Anth. van Drielenborch, **Hubert de Gier** ende **Peter Crom van der Sloot** genaen met convoij van ses soldaten ut Bommel nae de Voren, om seeckere conschap te vernemen ende naerder informatie van **Robbert Robbertsz.** aldaer ende van de verlatersse des dijcx. Dan s'avonts moeten verblijven op St. Andries. Ende de oncosten op dese reijse gedaen sijn bij **Anthonis van Drielenborch** verschoten ter somme van xiiii guldens vii stuivers, viii penningen, convoijen, toecosten ende alles hier in gerekent.

Den xvii^{en} Feb.

Getogen van St. Andries nae **Rob** opte Voren over het ijs met groote moiiten ende nijet sonder perijckel. Dewelcke op alles geexamineert sijnde heeft verclaert bij den eedt die hij als schepen

gedaen hadde, van de gelegenheit, der saecke gans nijet te weten, overmits noch sijn vader sijns wetens, noch hij oick te Hemert oijt gewoont hebben.

De verlatersche geexamineert sijnde verclaerde mede daer van nijet te weeten nochte oock eenige brieven daer van te hebben ofte weeten dan een Coopceel die sij tegens van dage soude overleveren. Ende also vertrocken te rugge nae St. Andries, ende aldaer dien nacht moeten blijven.

Den xviii^{en} Feb.

Met convoj van seven soldaten gegaen nae Bommel, ende den mede geveren on-ses ervaerens geremonstreert.

Den xix^{en} Feb.

Heeft **Crijn Jansz.** geexhibeert de Coopcedulle van wegen der voorseijde Verlater-sche, waer in blijkt dat heur man **Gerrit Claesz. van Beest** zal. de helft der ver-laten lants ende dijcx Ao. 94 xxix^{en} Decembris gecoft heeft van **Jan van Reeck** als breder bij de Coopcedulle te sien.

Alle de voornoemde gedaechden geexamineert ende bij de selve als voorseijd gedeposeert sijnde, heeft het den Directeurs van de Geveren goet gedocht, int rouwe te concipieren eenen boom ofte stamcaerte, daer ut men de Gave soude hebben te scheppen, gelijk de selve (daer na tot perfectie gecomen) fol. .. int reijn ende volcomelijck affgemaelt staet. Ende bevijdende dat die in veelen sacken noch onseecker was, sijnder veele andere persoonen ut verscheijden steden, dorpen ende oorden gedacht met alle heur bescheijt ende brieven te compareren ende voorts kenschap der waerheijt te geven als nae Dijkrecht, int welcke doende gepasseert sijn.

	Den	
xx ^{en} }	xxiiii }	
xxi }	xxv }	xxviii ^{en} Feb.
xxii }	xxvi }	
xxiii }	xxvii }	

Ut welcke conschappen den voorseijde boom is geaccesceert dat den bosem des verlaten dijcx geheel goet gevonden is. Doch met groote swaricheijt van den mede geveren die daer deur bevonden, waren altogader utgesondert eene, met desen dijck besmeth te wesen, soo dat eenige alle heur goet met namen kunken, eenige bij naer al heur goet, eenige het vierendeel, ende eenige het meerdeel in den voors. dijck gegeven moste werden, waer ut onder den geveren voornoemt, die elcx sijn goet trachten te verdedingen, grooten twist ende verscheijden questien verresen sijn, seggende dat alle de goederen nijet gelijkelijck, maer d'een voor ende d'ander nae in den dijck gegeven mosten worden nae de nature der selver. Want als eenige sustineerden dat patrimoniale goederen ijerst in de gave behoorden te gaen, ende dat men van den lesten Heerbrenger ende seijne ascendenten alle de goederen die in den rechten boesem behoorden en de heer-gecomen waeren altijts climmende van graet tot graet nae ijerst coomen aen de goederen bij houwelijck, coop, ende andersins geconquesteert. Meijnende de voorseijde geveren eenige van heure goederen alsoo te verschoonen ende beschermen, ende deur sulcken wech de gaeve mede te schuijven op de Proostije off Pastorie van Senwenen daer die Abdije van Marienweerd collatoers van sijn. Welcke pastorie voors. bevonden is, met desen dijck - belabbert te sijn, als

gebleecken is ut een brieff van transport de dato 1429. Daer inne Hr. **Jan** als Proost ofte Pastoor van Senwenen den verlaten dijck met het goet, van eene **Margreta Heuseling**e ende hare kijnderen opgedragen is.

Dese voorseijde swaricheijden ende dubieuse questien tusschen de voors. geve-
ren als voors. verreesen sijnde, is goet gevonden dat men de voors. boom off Stamcaerte soude resumeren, ende datmen op alle de gravamina ende dubia, spe-
ciem facti soude exprimeren op elcx bijzonder soo die int resumeren van den voors. boom soudent occurreren, ende daer van bij vragen ofte queriturs ver-soucken advijs van eenige Heemraden ende Costumiers in Tielre ende Bommelreweertsche Dijkrechten ervaren sijnde. t'Welck geschiet is, te weten bij seven personen die daer toe geroepen waren in St. Tonis tot Bommel, dan soo sijluijden verscheijden van opinien waren ende nijet accorderen en conden, sijn de selve re infecta geschiejden. Waer inne de geveren hun meerder beswaert vijndende, tot heur voors. queri-turs versocht hebben beijde de Collegien van Dijkgraeff ende Heemraden van Bommelre ende Tielreweerden, daer bij vougende alle andere Costumiers die bin-nen Bommel ende daer omtrent te becoomen waren.

De welke al te samen in de voorseijde herberge vergadert, oick nijet en hebben op de queriturs voors. eendrachtelijck kunnen adviserer, waer deur sijluijden mede re infecta van den anderen geschiejden sijn, ende den Geveren in heur swaricheijt ende dubia soudent hebben laten steecken indien die van Bommel ende Tielreweerdte elcx apart desen avont nijet wederom bij den anderen gebrocht en waren, te weten die van Tielreweerdte met eenige Costumiers in St. Thonis voors. ende die van Bommelreweerdte metten heuren In de vier heemskijnderen, alwaer elcx heure advijsen concipieerden ende schriftelijcken daer nae onder de handen van elcx van heuren Secretarie den Geveren geleverd hebben, ende bij den ge-
veren overlesen sijnde gevonden de selve te discreperen, doch seer weijnich. Ende is het gelach bij den Heemraden ende Dijkgrave voornoemt in beijde de herbergen s'anderen dachs affgereeckent bij **Anthonis van Drielenborch** belo-pende over de hondert gulden weijnich meer. Die daer oick sijn credijt voor ge-strect heeft om t'verschoth van den Dijkgrave te vermijden.

Dit ghedaen, ende alsoo deur de voors. advijsen een wech siende die bij den geveren moste werden gevolcht.

Hebben de voornoemde geveren wederom ende voor de leste reijse doen verda-gen tegen sondach ende maendach vastelavont daegen wesende den vi^{en} en vii^{en} Martij 1603 meest alle de personen die inden voorseijde boom gecompren-deert stonden ende op verscheijden oorden waren woenende, om mit alle haer brieven ende bescheijt te compareren voordent geveren ende haer goederen ut de Dijkgabe verdeengen ende beschermen soo sij sulcx best costen ofte mochten, off dat men bij faulte van dien heur goederen in den voorseijde dijck soude geven. Ende worde den Dijkshrijver hier van geleverd een ceel om de selve geinteresseerde personen te daegen.

De welke bij den Dijkbode gedaecgt sijnde, hun op den vi^{en} ende vii^{en} Martij voornoemt laten vijnden hebben bij den Geveren verthonende ende aendienende heur bescheijt, bij de welke hun twe ofte drie uter gave verdedingt hebben, ende d'andere die hun nijet ontledigen en konden, is voorgedragen bij den ge-
veren, als dattet drachlijcker ende veel minder schade ende verlies soude wee-sen voor den geveren dat de geinteresseerden de gave gelijkelijcken mitten anderen

selffs op namen, want soo doende, soude elcx, maer een v^e off sestedeel van heur goet verliesen, als elcx naeder qualiteijt ende groote van sijn goederen (die in den dijck souden moeten gaen) de costen droegen. Daer sijluijden anders geschapen waren alle heur goet ende armoede te verliesen, t'welck een ellendige saecke soude wesen.

Dit bij den geinteresseerden verstaen, sijn opten voors. vii^{en} Martij 1603 verdraegen dat sijluijden paert paerts gelijcke de costen van de gave souden draegen ende binnen x off xi daegen daer nae elcx heur penningen opbrengen, ende soo veel elcx betalen als vier onpartijdige elcx souden taxeren, die sij selffs daer toe verkoeren opden viii^{en} der voors. maent, als de opgerechte acte van verdrach dit breder inhoudende is, luijdende van woorde te woorde aldus.

Ten daege onderschreven hebben die geinteresseerden onderbenoempt als be-russticht tot den itzigen verlaten dijck, liggende tot Ophemert, die totten bosem ende goederen van **Peter de Wild** ende **Ghijsbert Quekell** den ouden met haren descendenten gehoirich te sijn bijden geveren gesustineert wordt. Metten ande-ren versproocken ende desen verdraege ingegaen, namentlick dat sijluijden dese voorseijde gave eijnter tot hare perfectie sullen laten comen, ofte nae nije reformatie van dijckrechte, door ijemanden die suijluijden daer toe moegen no-mineren, sullen doen opnemen, die oick den Dijckgraeff sijne penningen toesege-gen ende den dijck verborgen sall. Ende ten eijnde die geinteresseerden tot oire goederen wederom geraecken moeghen, sullen suijluijden eijntlijcken stellen, ende mitsdesen tot taxatie ende arbitraigie van vier onpartijdigen die sijluijden daer toe sullen nomineren, omme bij utspraecke van dien te betalen - t'geenich sij bevijnden sullen, nae qualité oires plichts, ende quantité oires goets verschult te sijn. Overgevende in cas van misbetalinge ten bescheijdenen dage van oire alsoo vergevene off als geinteresseerde plichtige op te winnen goederen eijgenlijck ende erffelijck versteecken ende vervallen sijn then behouwe van den opnemer ende consequentelijck van den geinteresseerden hier voor be-noempt. Blijvende nijet the weijnicher de selve verbonden in voltreckinge deses onder t'verbant van oire persoonen ende goederen. Ende doende betalinge ten daege ende tot taxatie als die arbiters goet vijnden sullen, sal den opnemer in den valle oirluijder goederen metten dijcken totten huijdigen daege daer toe gemaect sijn wederom overgeven als uter gave gecoft sijnde. Oick sullen die arbiters mogen admiseren ende disponeren over den dijck in questie om den selven tot des eenen off des anderen laste te leggen die sij bevijnden sullen daer toe bestant te sijn, die in sulcken valle van den penningen nae advenant ontlast ofte verschoont sullen blijven.

Soo daer oick eenige goederen in dese gave geleijt ofte gegeven worden, daer van die eijgenaeren hem in dese nijet ingelaten ende daer over nijet utgelost off geredimeert mochten werden, sullen sulcke goederen gelijckelijck coemen then proffijcte van de geinteresseerden hier onder benoempt. Die daer van den opnemer tot sijnen gesinnens mitten toegehoorende dijcken sullen moeten affdracht doen. Ende hebben hun tot desen in vougen als verhaelt gesubmitteert belangende de thinsheren op dese gronden thins ende onderpant hebbende, sullen hem oick vougen tot moderatie ende arbitraigie van Keersvrunden voorseijd, off in conformite van Dijckgaven recht hen reguleren moeten. Ende hebben t'selve aen onsen handen als Heemraden in Tielreweerdts geloofd, namentlijck:

Bernt Cornelisz.,

Gosen Otten,

Rutger Henricxsz.,

Henrick van Deurn,

Brienen Jansz.,

Henrick Henricxsz.,

Gerrit Gosenssz. van Deurn,

Gerrit Jansz. Crol,

Gerrit van Aelst,

Dijrck Gerritsz. van Deijll,

Cornelis Jansz. the Tiell,

Oth Jansz. de Bijje,

Dijrck Alerts. Cracht,

Janneken Willems huijsfrouw Willems Jansz. cum tutore,

Gerrit Jacob Hermansz. ende Anna sijn moeder cun tutore,

Claes Jansz. the Tiell,

Heijlken weduwe Jan Ghijsbertsz. the Tiell cum tutore,

Wemmer Beerntsz.,

Adriaen van Beest,

Woulter Rutgersz.,

Rob Roberts. voor hem selfs, ende sich sterck maeckende voor de onmundige kijnderen **Oth Robben** zaliger,

Meth huijsfrouw **Geurts van Deurn** wegen haers mans, cum tutore,

Jan Aelbertsz. muller the Soelen,

Jan Lubbertsz.,

Willemken Dijrck Gosenssz. huijsfrouw cum tutore,

Oth van Beest,

Gosen Willemsz.,

Gerit Gerritsz. van Beest,

Corstgen weduwe **Maes van Beest** cum tutore,

Crijn Jansz. van Beest,

Henrick Jansz. Rutgersz.,

Dijrck Dijrcxsz.,

Oth Woultersz.,

Bernt Berntsz.,

Thonis Gerritsz.,

Gerrit Gosensz. van Deurn hem sterck maeckende voor

Heijlken Henricx dochter } die heur handen hier op
Alert Jansz. voor sich ende vervangende } gegeven hebben **Anth. van**
Lambert Roeloffsz. voor sijn gedeelte } **Drielenborch** ende **Bernt Berntsz..**

In oirconde der waerheijt is dese bij ons Heemraden in Tielrewerdt onderschreven. Actum Bommell den vii^{en} Martij ao. 1603.

Ende was onderteijckent **Udo Versteech, Jan Willemsz.** Heemraden ende Schepenen in Tielrewerdt.

Volcht d'acte van den arviters bijden voors.
geinteresseerden gecooren, luidende aldus

Die semtlijcke geinteresseerden boven verhaelt, hebben genomineert ende geko-ren totte taxatie ende verrichtinge hier boven verhaelt staet

Arbiters {Meester **Adriaen van Beest**

{Meester **Jan de Bije**

{**Peter de Groot**

{Meester **Egen Dijrcxsz.**

Gelovende als boven onverbreeckelijck te houden t'geene bij de selve in de voorseijde saecke gedaen sall werden. Begeerende wijders dat dese Gave tot verhoedinge van wijder costen nijet sal coemen tot haer perfectie, maer als geinteresseert nade nijeuwe reformatie der Dijkrechten opgenomen sal worden.

Actum voor ons als Heemraden in Tielreweerd den 8^{en} Martij 1603. Ende was onderteijckent **Udo Versteech, Jan Willemsz..**

T'geene hier boven verhaelt staet heeft **Aernt Jansz.** mede innegewillicht ende belooft voor sich, ende vervangende **Lambert Roeloffsz.** voor sijne gedeelte, ende dit aen handen van twee geveren mit hanttastinge in absentie van Heemraden. Actum den viii^{en} Martij 1603.
Onderteijckent **Anth. van Drielenborch**, t'merck .. van **Beernt Beerntsz.**

T'geene hier boven verhaelt staet hebben **Aernt Ewoutsz.** ende **Eem** weduwe **Ger-rits van Tusschenbrouck** salliger met haren gecooren momboir vervangende mede hare kijnderen, ende **Wessel Jansz.** momber sijner huijsvrouw **Neelken**, mede inne-gewillicht ende bij hanttastinge van ons Heemraden onderschreven gelooft.
Actum den viii^{en} dach Martij 1603. Ende was onderschreven **Udo Versteech**, **Jan Willemsz.**

Jan Gosensz. heeft sich innegelaten in de submissie hier boven verhaelt volgens t'geene voors. staet, gelovende als boven t'selve onverbreeckelijck te houden. Bij hanttastinge van ons Heemraden in Tielreweerdts onderschreven. Ende was on-derteijckent **Udo Versteech**, **Jan Willemsz.**

Den x^{en} Martij 1603 heeft sich **Gerit Claesz. Nub** mede innegelaten, van gelijkken de weduwe van **Jan Claesz.** tot Ophemert, desen .. Martij 1603. Geschieden op de straet voor de Croon, presentibus **Udo Versteech** ende **Jan Willemsz.** Heemraden.

Dit voors. accoordt in vougen voorschreven bijden geinteresseerden ingegaen sijnde, heeft men begonnen te maecken een specificatie van de goederen der ge-interesseerden voornoemt, waer ut de voorgenoemde arbiters ijders quote sou-den hebben te maecken naede qualité heures plichts, ende quantité van heure goederen, de welcke bij nae alle in de Gave ingestelt waren.

Ende hebben de Geveren des nijet tegenstaende evenwel heure gave geprepareert, gelijk off die daedelijck gepronunchieert soude werden. Deur vrese off eenich misverstant onder den geinteresseerden mochte verrijsen dat sij in sul-cken gevalle gereedt waren de gave te doen om alle swaricheijt daer mede t'ont-gaen.

Copie van de presentatie der huisfrouwe **Jan Claesz.**

De huijsfrouwe van **Jan Claesz.** is mede te vreden in namen haers mans, haer inne the laten in de submissie wegen des verlatene dijck te Ophemert soo verre bij den arbiters befonden werdt den selven dijck tot den **Quekelsen** boosem (daer oir man aen gehijlic) gehoirich te sijn. Item dat het respect gedragen sal wer-den dat oiren man den selven boom inden bloede nijet belenckelijck, ende dat dese submissie haer geen plicht zal geven aen ende tot den dijcken aen de com-promittenten respectelijck int privé specterende.

Item alsoo de geinteresserden in heur voors. accoorde van den vii^{en} Martij 1603 onder anderen mede overcomen waren dat sijluijden nomineren ende utmaecken soudent eenen die de gave op name, ofte den slach van de gave, ende eenen die den dijck verborchden met noch eenen die den Dijkgabe sijn verschooten pen-ningen toeseijde, ende voorts de costen van de geveren

affspreecken soude. Ende nijemants van de voors. geïnteresseerden hier op dachten, off hier van haer werck waren maeckende als al te samen in dese saecke heel slecht ende on-weervaren, want bij mensche memorie tot Ophemert geen gave gevallen is dan dese. Oick dat een gemeen saecke (als dese die veelen aengaet) solden wel ter hant genomen ende uitgevoerd wordt, soo is dese oick blijven steecken, meijnende de geïnteresseerden die haer submittie ende verdrach alreede vergeeten, ofte qualijck (als dat dickmaels beurt) verstaen hadden. Dat dit voors. accoordt ofte submittie voorts bij den geveren volbracht soude hebben geworden. T'welck bij den geveren verstaen, hebben semen **Dijrck Wolff** mede gever des dijcx in ques-tie, geschicht nae Tiel, om alle de geïnteresseerden aldaer te vermanen dat sij-luijden de mede geïnteresseerden woonende tot Ophemert souden aanspreecken, ende semptelijcken souden versorgen ende maecken datter mochten worden on-der heurluijden genomineert die (als voorseijt) den dijck opnemen, verborchden, ende den Dijkgrave sijne penningen toeseijden, off anders waren sij geschapen ut crachte van t'voorseyde accoordt te verliesen nijet alleen heure goederen die Dijkplichtig waren, maar oock alle anderen waer dat die oock gelegen waren. Ende dat bij faulte van de voorschreven nominatie, de geveren genootsaeckt soude sijn de Gave tot perfectie te moeten brengen, tot groote schade, bederffnisse ende geheele ruijne van veelen.

Van gelijcken heeft men doen weten allen anderen geïnteresseerden op ver-scheijden oorden woonachtich.

Maer die van Tiel voornoemt de boodschap deur **Dijrck Wolff** voornoemt bij Memo-rie schriftelijck gedaen, qualijck verstaende, gelijk sij oock haer saecke selfs nijet en verstonden, sijn mit dit misverstant gegaen bij eenige practisijnen aldaer. Die welcke voor antwoordt op de voors. boodschap, van wege de geïnteresseerden aldaer geschreven, ende met eenige der selve geïnteresseerden over-geschicht hebben een verclaringe, luidende van woorde te woorde aldus:

Die geïnteresseerde geerffden bij de Dijkgabe tot Ophemert (soo sijluijden ge-noemt worden) woonachtich binnen Tiell vertoont seeckere Memorie, **Dijrck Wolff**, als een medegever van den verlooren dijck tot Ophemert medegegeven sijnde. Daer inne vermeldt dat die geïnteresseerde tot Tiel ende alle andere tot Ophemert semptlijck sollen sorgen datter ijemantz verwillicht worden die den verlaten dijck opnemen, den selven verborgen, ende den Dijkgrave de penningen van costen der Dijkgabe toeseggen sollen. Seggen voor soo veel heurluijden aen-gaende is, daer toe nijet gehalden te sijn, noch heur dien aengaende int minste nijet verobligeert, ofte susdanige aengegaen off ingelaten te hebben, dan al-leenlijck dat sijluijden nae advenant heure gebosemde goederen weerdich mit die andere mitplichtigeren de costen helpen dragen ende de selve oire goederen daer mede beschudden sollen ende vorders nijet. Daer toe sij alnoch willich, verclarende tot dien eijnde soo veel de voors. guederen tot Ophemert ende Sen-waden te hebben (gelijck sij verstaen daer inne gebosempt te sijn) ende weer-dich te wesen als sij elcx bijzonder naevolgende hebben doen specificeren.

Ophemert

Henrick Gerritsz. van Doeren tot Ophemert sestehalff hont lantz gelegen opte Langert, gecoft voor lxxx gulden.

Noch een vierendeel van een hont hofflants gecoft voor dertich gulden met de laste van iiii roij dijcx.

Brienen Jansz. een halff hont hofflantz gecoft voor xliii gulden. Noch tot Senwaden een vierendeel van een hont hofflantz hem aengeerft, sijnde weerd ontrent vijff ende twijntich gulden.

Gaestschriver gescreven aldus

Dese aen den Geveren door **Henrick van Deurn, Beernt Cornelisz.** ende **Brienen Jansz.** overgelevert op den xii^{en} Martij ao. 1603. Presentibus **Gerrit van Beest, Drielenborch, Beernt Beerntsz.** van Varijck.

Dese voorschreven acte van Verclaringe als voorschreven overgelevert sijnde, hebben de Geveren geantwoordt dat heur intentie van de Memorie bij **Dijrck Wolff** heur verhandtreijet nijet sulcx en was gelijk men verstondt ut het voor-schreven geschrift het heur te sijn. Dan dat sijluijden mosten achtervolgen ende procureren heur ingegaen accoordt, te weten van persoonen te nomineren van de heuren die den Dijkgrave sijn penningen toeseijde voor alle, ende voortz de costen van den geveren affspreecken naer inhoudt van het accoordt voors.

Ende op dat sijluijden den inhouden van dien te beth mochten verstaen, is heur bij den geveren daer van gelevert copie om hoer daer mede aen verstandiger te beleeren ende te beth te verstaen, want het accoordt voor heurluijden ende nijet tot vordel van de geveren gemaect was. Daer bij vougende dat sijluijden met den semptlijcken anderen mitgeinteresseerden souden utmaecken een, twee ofte meer persoonen die den verlaten dijck tot heuren lasten namen den welcken daer voor heur op te brengen quote off taxe souden genieten bij aldien de selve soo veel beliepe. Indien nijet datmen het gelt daer bij geven soude bij soo verre sijn quota minder beliep, ende soo verre het hoger liep, daer soude men den aennemer te goede comen. Alles nae arbitragie van de Keersmannen daer toe bij den geinteresseerden genomineert.

Cornelis Jansz. seven hont lantz waer van hij ii hont in anno lxxv aengevangen met die last van vijff gulden jaerlix. Ontrent weerdich ii^c gulden.

Claes Jansz. twe mergen lants gelegen opten Hoenseler aengeerft. Weerdich ontrent vijff ende t'seventich gulden.

Noch acht hont lantz op Senwade met die laste van soeven voet dijcx bij **Henrick Aertsz.**, ende utganck van vier gulden thien stuvers, noch ii gulden v stuvers jaerlicx. Weerdich ontrent boven de lasten ende utganck voirs. lxxv gulden.

Op Senwaden

Alert Jansz. verclaert op Senwaden te hebben eenen mergen lants op de Mate aengecoft voor i^c 1 gulden van de **Braber**.

Lambert Roeloffs zoon ende **Alert Jansz.** eenen mergen opten Aelst aengecoft van de **Braber** voor i^c 1 gulden.

Gerrit Jansz. Crull ii mergen lantz after de Haeff aengebrocht voor iii^c ende lx gulden. Des heeft hij het halff weijter schaer daer op staende tot verlichtinge der coopenningen mede genooten, belast sijnde met drie gulden jaerlicx als de Vrouwe van Senwade daer op beleijt heeft ende de wed. van **Dijck de Claer** int gebruijck heeft. Noch iii rijder gulden jaerlicx die welcken **Herman Hermansz.** beleijt heeft in den jare xv^c xxxvii.

Aldus verclaert bij den geinteresseerden voors. opten xi^{en} Martij anni xvi^c ende drie stilo veteri.

Leger onder stondt bij den Gaestscriever geschreven

Dese aen den Geveren door **Henrick van Deurn, Beernt Cornelisz.** ende **Brienen Jansz.** overgelevert op den xii^{en} Martij ao. 1603. Presentibus **Gerrit van Beest, Drielenborch, Beernt Beerntsz.** van Varijck.

Dese voorschreven acte van Verclaringe als voorschreven overgelevert sijnde, hebben de Geveren geantwoordt dat heur intentie van de memorie bij **Dijck Wolff** heur verhandtreijct nijet sulcx en was gelijk men verstondt ut het voor-schreven geschrift het heur te sijn, dan dat sijluijden mosten achtervolgen ende procureren heur ingegaen accoordt, te weten van persoonen te nomineren van de heuren die den Dijkgrave sijn penningen toeseijde voor alle, ende voortz de costen van den geveren affspreecken naer inhoudt van het accoordt voors. Ende op dat sijluijden den inhouden van dien te beth mochten verstaen, is heur bij den geveren daer van geleverd copie om hoer daer mede aen verstandiger te be-leeren ende te beth te verstaen, want het accoordt voor heurluijden ende nijet tot vordel van de geveren gemaect was. Daer bij vougende dat sijluijden met den semptlijcken anderen mitgeinteresseerden soudent utmaecken een, twee ofte meer persoonen die den verlaten dijk tot heuren lasten namen den welcken daer voor heur op te brengen quote off taxe soudent genieten bij aldien de selve soo veel beliepe. Indien nijet datmen het gelt daer bij geven soude bij soo verre sijn quota minder beliep, ende soo verre het hoger liep, daer spoude men den aen-nemer te goede comen. Alles nae arbitragie van de Keersmannen daer toe bij den geinteresseerden genomineert.

Soo hebben de geveren (siende dat dit van de geinteresseerden nijemantz ter herten nam) ontboden ses ofte seven van Ophemert met **Aert Ewoutsz. van Beest** mitgeinteresseerde. Ende de selve gecomen sijnde voorgehouden dat het goet ware desen dijk bij heurluijden als meeste geinteresseerden ingeseth te wor-den, op datmen ten naesten bij, mochte weeten den prijs waer voor den dijk gelast mochte werden. On den selven prijs neffens d'andere costen van Dijk-graeff ende geveren, den iiii genomineerden keersmannen ofte arbiters over te leveren. Waer naer de selve arbiters naer voorgaende estimatie van de goederen, de juste quote van ijders op te brengen portie, nae advenant de goederen sou-den hebben te beramen.

Soo hebben eenige geïnteresseerde dit voor goet aensiende, daer toe gebrocht dese naebenoemde personen oock geïnteresseerden die elcx een deel dijcx op een verhoogen aengenomen hebben met namen **Crijn Jansz.** xvii voet wesende t' rechte vierendeel van de dijck. **Gosen Otten** van gelijcken xvii voet. **Jan Gosensz.** ende **Oth Jansz. van Wijck** item. **Aert Ewoutsz.** ende **Gerrit van Beest** xvii voet. Ende dit op een verlegen, daer van slachdach sal sijn Dijnsdach den xxii^{en} Martij 1603. Alles naer breeder inhoudt van d'acten daer van sijnde in dato den xiii^{en} Martij 1603, hier na geïnsereert

Luijdende aldus,

Op huijden dato onderschreven heeft **Crijn Jansz. van Beest** als mede geïnteresseerde in de gave tot Ophemert op een verlegen ingeseth op sijn lijff ende goet tot sijnen laste te nemen seventhien voeten schoordijcx, wesende het gerechte vierendeel van den verlaten dijck boven aen metter schauwe, voor de somma van eens vijff ende twijntich gulden. Mits daer bij profijterende het verlaten lant totten ongeheerden dijck gehoirich, te weten 1^e Een hoff met lande daer aen gelegen in de Poolacker, groot t'samen vijff hont, met noch een ander hooffken ende ackerken op den Poolacker, groot ontrent twe hont, boven die Pastorije van S. Lambert, beneden **Gerrit van Beest**. Item noch een hooffken gelegen int dorp te Hemert bij den haelboom. Boven **Marij Jans**, be-neden **Peter Willemsz.** voor die een helfte, ofte wijders voor soo veel **Gerit Claesz.** daer inne meer gerechticht is geweest. Des sal den Insetter ofte leeger gehouden sijn voor den voors. dijck suffisante borge te stellen daer de geïnteresseerde mede te vreden sullen sijn. Slachdach sal sijn Dijnsdach in acht dagen. den 13^{en} Martij ao. 1603 stilo veteri. Ende was onderteijckent bij **Crijn Jansz.**

Den xxii^{en} Meert is dit nijet verleecht ende alsoo **Crijn** aende handt blijven han-gen.

Den xiii^{en} Martij anno 1603 heeft **Gosen Otten** tot Ophemert innegeseth xvii voeten schoordijcx, wesende het gerechte vierendeel vanden verlaten dijck tot Ophemert. Groot te samen vier roeden vier voet naest het vierendeel bij **Crijn Jansz.** voors. innegeseth voor de somme van iii^{en} gulden. Mits dat hij daer voor borge sal stellen, gelijk **Crijn** voornoemt gehouden is. Ende was onderteijckent bij mij **Gosen Otten** sua manu.

Den xxii^{en} Martij 1603 is desen dijck, te weten 17 voeten, nijet geleecht, ende alsoo den voors. **Gosen** gebleven voor de ovenschreven somme van iii^c gulden. Actum presentibus **Udo Versteech** ende **Jan Willemsz.**, Heemraden.
Ende was onderteijckent bij de selve, **Gosen Otten**.

Den xiii^{en} Martij anno 1603 hebben **Jan Gosensz.** ende **Oth Jansz. de Bije** samentlijck op een verlegen innegeseth xvii voeten schoordijcx wesende het derde viendeel boven aff van den verlaten dijck hier boven verhaelt, voor de somme van iii^c gulden mit borge te stellen als in de acte van **Crijn** voornoemt.
Ende was onderteijckent **Oth Jansz. de Bije** en **Jan Goosensz.**

Den xxxii^{en} Meert 1603 is desen dijck opgeslaegen ende nijet verleecht, ende alsoo aen de voornoemde personen gebleven. Actum ut supra op den voors. slachdach. Presentibus de voors. twe Heemraden ende onderteijckeninge van de selve.

Aert Ewoutsz. van Tusschenbrouck ende **Gerrit Gerritsz. van Beest** hebben op date onderschreven op verlegen ingeseth seventhien voeten schoordijcx, wesende het laeste ende benedenste vierendeel van den voorseijden verlaten dijck hier boven aen de ander sijde verhaelt, voor de somme van iii^c gulden ende borgen te stellen als boven. Actum den xiii^{en} Martij 1603. Was onderteijckent **Aert Ewoutsz. van Tusschenbrouck, Gerrit Gerritsz. van Beest.**

Dit alles voors. dus verde gebracht zijnde, heeft men begonnen te concipieren de Dijkgave, soe men die selve op den 1^{en} April ao. 1603 (wesende de laetsten dach des utstels) soude moeten pronuncieren. Ende soo ons in de selve besoig-nen waren gemoetende meerder dubia, als daer op de voors. geveren hun als voorseijt, in St. Thonis en de Vier Heemskijnder beleert hadden, heeft ijder van de Directeurs ende oick één van de geveren met naem **Anth. van Drielenborch**, haer neersticheijt gedaen te becomen alle alsulcke advijsen van Dijkgaven als naest een deel jaren herwarts uitgegeven sijn, om sich daermede in de occurrerende dubia te behelpen. Ende waren de selve die ter dier tijt te becomen waren dese, daer van d'eerste lujdende was als volcht.

SEECKERE DUBIA

den Geveren des itsigen questieusen dijcks voor gevallen tot Vuijren Anno 1582 en 1583

i^e

Het bevijndt sich datten dijck in questie uuijten bosem van **Reijer Goirtsz.** ge-vallen ende geërft is op **Jan Reijersz.** den Jongen, genaempt **Sterck** sijnen zoon. Desen **Reijer Goirtsz.** heeft ten echte wijve gehadt **Lijsbeth Sterck Jans** dochter. Begeeft sich nu dubium off den selven dijck **Reijer** voors. van sijnen vader za-liger beerft off mit sijn huijsfrouwe voors. behijlic heeft? Die redenen, die moveren dat hij metter huijsfrouwe aengecomen is, zijn, dat men bij de Signaten nijet bevijnden en kan dat **Reijer's** vader grootlijck geerft is geweest. Daarom oick nijet te presumeren dat soo veel dijcx te weten thien roijen met het lengsel **Reijer** voors. sijns vaders bosem cleijn sijnde, gevonden soude hebben.

ii^e

Ter contrarie wordt bij de Signaten claerlijck bewesen dat den bosem van **Jan Sterck Lijsbeth** voors. vader (die oick lang Schepen in der Banck van Tuijl ge-weest is) rijcker ende grooter is geweest, te meer dat die goederen in ende uuijten bosem van **Jan die Sterck** voors. gecomen is, met dijcken belabbert ende metter voete gestooten sijn geweest.

iii^e

Item soo sommige vernemen later datter sijn geweest tot Herwijnen **Stercken** van Avesaet, die den voors. **Lijsbet Stercken** nijet en zoude belencklijck geweest zijn, en bij den Signate nijet bevonden wordt datter eenige **Stercken** Avesaet genoemt sijn geweest dan dat de Jonge **Jan Sterck** als erffgenaem **Jans** van Ave-saet genaempt is, als momber sijnre huijsfrouwe waer ut te spueren dat sijn huijsfrouwe Joffer **Henrick** den van Avesaet belenckelijck, ende daarom den

Jof-fer naem gevuert heeft. Oick dat **Reijer Goirtsz.** ende **Jan Sterck** de Jonge, off sijn huijsfrouwe Joffer **Henrick** metten anderen verscheijden beseten hebben seeckere lant bij den Alden **Jan Sterck** van die van Vuijren aengecoft, neffens oick dat **Reijer Goertsz.** nae t'affsterven van den Jongen **Jan Sterck**, mitte weduwe Joffer **Henrick Sterck**, t'goet **Jan de Sterck** voors. mitter doot geruijmt hadde in allen dien rechte als **Jan** voors. t'zelve beseten hadde metten anderen vercoft hebben, sulcx dat desen volgens te beduchten ende seeckerlijck te presumeren dat **Jan Sterck** die man van Joffer **Henrick** ende **Reijer Goertsz.** den Alden **Jan Sterck**'s erffgenamen geweest zijn. Jae oick dat **Reijer Goertsz.** met de huijsfrouwe Joffrouw **Henrick** naevolger geweest is.

Is daerom die vrage, off dese **Stercken** aen die van Avesaet gehijlic tot eenen bosem nijet gehorich sijn metten anderen?

iiii^e

Staet oick te vragen soo bij der conschappe bevonden wordt datter sommige sijn geweest in den bosem ende volgens in den questieusen dijck verplichtet die den dijck in questie drie jaren continueliken ende eens snachts ter bede (so sijn seggen) gemaect hebben. - Off die voor de leste heerbrengers sullen gehalden worden, off dat men stracx totten bosem treden zall?

v^e

Insgelijke wordt gevraecht off die goederen die **Jan Reijersz.** den Alden ende **Goirt Reijersz.** kijnderen aengehijlic sijn, doen den questieusen dijck noch bij **Jan Reijersz.** den Jongen ende sijne naevolgers geheerdt was aleer sijn haer alde-ren erffganemen geweest sijn besmet sijn ofte nijet, in sonderheijt die bij haer alleen vercocht sijn aleer sijn erffgenamen geweest sijn.

vi^e

Ingelijcken te bedencken off der kijnderen aengehijlicte goederen nae dat sijn hares vader erffgenamen geweest sijn, daer mede besmet sijn worden off nijet?

vii^e

Item wes daer recht off wesen zall off ijemants dijckplechtich goet met thijns opgewonnen hadde, off sijne goederen daer mede besmettinge gedaen.

viii^e

Item opgenomen hebbende die reale possessie genomen hadde.

ix^e

Item die principale goederen in den dijck in questie directelijck verplicht, uijtgebosempt, oof men dan treden zall totte goederen aen de besmette goederen angehilct off totten boesemen daer eenich besmeth goet met dijck, met recht ingefuijrt ende gecomen is.

x^e

Item wat men halden sal van boesemen die eenich besmeth goet sonder dijck aengeworven hebben.

BERICHT

Versocht sijnde wij ondergeschrevenen om in seeckere pointen ende swaricheijden van dijck aengaende te willen geven onse gevoelens ende opinie. Hebben dienvolgende des schriftelijck gedaen soo hier nae volcht, doch onder correctie van allen anderen hem des te beter verstaende.

Bericht opte i^e, ii^e, iii^e vrage

Belangende die drie ijerste pointen bevijnden wij meest in feijte gelegen, ende laten daeromme der selver licentie heercomens ende wat der successie ende aff-comst aengaet (aengesien des ons met allen onbewust is) zo ende gelijk die ge-vers ut signaten, loffwerdige conschappen ende andere bescheijt dat bevijnden sullen.

Bericht opt iii^e

Opt vierde dunct ons geen goede apparentie van waerheijt te hebben dat ijemand door bede ander luijden dijck heel ofte deel drie jaeren lanck maecten soude, ten waer dat hij t'selve met goeden bewijs bewijsen conde. Ende daeromme voor den lesten heerbrenger ende possesseur des dijck gehalden te moeten werden, ten weerde hij genouchsaem bewese van de beede als voors.

Bericht opt v^e

Upt v^e seggen die sijn gehijlicet goet oft andere geworven goet onbesmeth van dijck vercoopt, ende transporteert, kan t'selve goet off die cooper van dien nijet beswaert worden door dien dat de vercooper namaels erffgenaem wordt ofte successie aenveerd van goederen met dijck besmeth sijnde, de wijle het vrij ver-cofte goet bij den anderen besmette goederen noijt geweest, noch eenige ge-meijnschap mede gehadt en heeft.

Bericht opt vi^e ende ix^e

Opt vi^e ende ix^e bevijnden sonderlinge het negende te zeer generaell om sonder eenige distinctie daer op te resolveren ende solden onderscheijt maecten tus-schen houwelijck daer besproocken werdt dat indien man off wijff sonder ge-boorte binnen jaer ende dach quame aff te sterven, ijder gaen sall tot sijne goederen, ende dat sulcx sonder gemeijnschap der goederen geschiede etc. Item tusschen den sterffhuijs van vader ende kijnderen ende t'geene van zijt-vall aencompt, ende desgelijcken meer diversiteijten ende gelegentheijden, daer op oick beswaerlijkck (vermits eenige difficulteijten) buijten gemeijne Ridderschap deses ampts voornemelijck bericht te doen, neffens den dat vermits sulcx den rechten bousem somtijts te weijniger (wie nochtans voor all behoort nae be-schreven Dijkrecht) gesocht ende om gearbeijt wordt, wes nijet te min inne in desen kundich oder van elderen gehoort, willen den itsigen Geveren te gevallens, altijd als particulier persoonen ende soo veele in ons, met deijlen.

Bericht opt vii, viii, x^e

Upt 7^e, 8^e ende x^e en verstaen ofte bevijnden wij geensins nijet dat die eenich goet Dijkplichtich sijn, met coop ende verwin opgewonnen, ofte oick aengevangen hadde) voor thijns off andere sijne achterwesen. Item die eenich goet bij erffcoop aengecoft ende transport ontfangen heeft mitte clause ende voorwar-den dat hij gecoft ende bescheijden heeft dijckvrij, ende volgens hem dan noijt den dijck die daer toe hoiren mochte onderwonden noch selffs aenveerd en heeft,

die selve meer verliesen souden kunnen als sijn opgewonnen ofte alsoo aengecofte goet sonder datmen den selven in sijnen bosem des halven sal kunnen ofte moegen tasten eeniger wijs, wije dit van altz alsoo gebruijct is geweest. Aldus geadviseert in den jaere xv^c lxxxiii den 2^e Januarij stilo veteri. Ende was onderteijckent **Jan van Rossum, Hillebrant de Gier Aertsz., Dirck de Gijer, Peter Maesz., Adriaen van Beest** van Renoij, **Peter de Groot, Dirck Vonck Dirxsz.**, bij mij **Aert Jansz. van Henxtum** Scholtus in Driell, **Mateus de Groot, Mathijs Jacobsz., Egen de Bije, Jan de Bije.**

Leger stondt Naer gedane collatie bevonden met sijne principaell te accorderen anschultante me Secretaris onderschreven **J. de Bije.**

Noch onderstondt met een ander handt gescreven aldus wesende de handt van **R.M.** Dijckschrijver in Tielreweerd.

Bericht off ijemant gecocht hadde goederen ut dijkplichtige bosemen mette clause met dijk met recht daer toe staende.

Op versouck van de Geveren des itsige dijck in questie tot Opijnen leggende uten bosem bij **Gijsbert Egbertsz.** gecomen, om te hebben d'opinie ende gevoelen van de Magistraet van Bommel ende ander genomineerde vrunden hoe sijn hen sullen hebben te draegen mitten cooperen ende oire guederen die uuijten ques-tieusen bosem goet met dijk met recht daer toe gehoirende gecocht hebben. Verclaren die van de Magistraet ende vrunden onder genoempt dat sijn hen con-formeren metten advijse gedraegen bij die van Bommelreweerd den 2^{en} Januarij 1583.

Verstaen dat die eenige goederen ut dijkplichtige bosemen met dijk met recht daer toe staende gecocht hebben, alle die goederen gesubieectert hebben ter pe-rijckel van alle de dijcken die totten voors. dijkplichtigen bosem gehoerich sijn. Ende dat oversulcx in sodanige dijcken wanneer sijn verlaten werden, ende den principaelen bosem deficieert, sulcke coopers soe eijgene als aengecochte goederen gegeven mogen worden. Aldus geadviseert bij de Magistraet van Bommel bij hem omnibus ende gefeucht sijnde **J. Adriaen van Beest** van Renoij, ende **Peter die Groot** den xv^{en} Novembris 1598.

Was onderteijckent. Ter ordonnantie van de Magistraet ende vrunden voornoemt, onderschreven **J. de Bije.**

T'geenich hier boven gecommuniceert **J. Adriaen de Cock van Delwijnen** Dijk-graeff tegenwoordich in Tiellerweerd, **Reijnier van Dorth** ende **Frans van Heeckeren** Dijkkheimraden in Tielreweerd, bin ick onders. Dijckschrijver in Tielreweerd als in desen advijs gevers dragende desen te betiejcken. Actum 1598, den 15^{en} Novembris. Ondert. **R.M.** Dijckschrijver in Tiellerweerd.

Queritur? Off ijemant cocht goet ut besmetter bosem sonder mentie van dijk?

Bericht

Soo verre ijemant goet coopt ut dijkplichtige bosem sonder eenige clause off mentie van dijk. Soo sal ofte en mach sulcken cooper nijet meer verliesen in gave dan alleen sijn gecocht

goet uten besmetten bosem heercomen, sonder dat men verder tot sijne goederen sal mogen treden, dermate gelijk off hij gecoft hadde mette clause dijckvrij. Aldus geadviseert bij **Jan de Bije** Secretaris van Bommel, presentibus **Peter de Groot** ende **Willem Willemsz. van Driell** als versocht. Raetfrunden bijden geveren vanden voors. verlaten dijck tot Opijnen ao. 1598 den xiii^{en} Novembris. **Reijnier van Dorth** voors.

Queritur? Off ijemants goet coft uuijt besmette bosem met seeckere roeden dijcx daer toe gehorich.

Ist saecke dat ijemant ut dijckplechtige bosem goet cocht met drie off vier roeden, voeten, off seeckere quantiteit van dijcken. De selve cooper kan oock nijet meer verliesen dan t'selve aengecochte waer mette clause dijckvrij. Aldus geadviseert bij **Jan de Bije** ende **Peter de Groot** anno 1598 den 13^{en} Novembris. **Adriaen de Cock** Dijckgraeff, **Reijnier van Dorth**, **Frans van Heeckeren** Dijckheemraden in Tielreweerd den xiiii^{en} Novembris ao. 1598.

Queritur? Off ijemantz eenich dijckplichtich goet met coop ende verwin opgewonnen, oder oick aengevangen hebbende voor thijns ofte andere sijnen achterwesen, nijet gehouden is den dijck totte aengevangene landen gehorich mede te onderhouden.

Indien ijemantz eenich goet dijckplichtich sijnde met coop ende verwin opgewonnen ofte oick aengevangen hadde voor thijns ofte oick andere sijne achter-wesen, ende volgens hem dan noijt den dijck die daer toe hoorich mochte, on-derwonden noch selfs aenveerd en heeft, soo en kan den selven nijet meer verliesen dan alsulcken gewonnen ende aengevangen goet, sonder datmen den selven bij Dijkgave eenigerwijs in sijnen bosem soude moegen tasten. Ter con-trarie hij den dijck totter aengevangen goederen onderwonden ende gemaect hadde sol sich selven dijckplichtich maecken ut supra fol.

Item **Jan de Bije**, **Peter de Groot**, **Willem Willemsz.**, **Adriaen de Cock** ende **Reijnier van Dorth**.

Queritur? Off die rente oder thijns op sodanige goederen staende, mede inder dijkgave gegeven kan werden off datse blijft op haer hypotheecq daer op sij altijd geweest is.

Thijns oder renth staende op Dijckplichtige goederen die naemaels in Dijkgave gegeven worden, kan in Dijkgave wel gegeven worden bij deser distinctie, ist saecke datte renth oder thijns is ouder dan die dijckplicht, soo en kan die renth oder thins metten goede in Dijkgave nijet gegeven worden, maar blijft onvermindert op haer onderpand. Want die naevolgende contracten des thijns-gelders en kunnen nijet prejudiceeren ofte minderen die gerechticheijt des thinsheffers, hebbende vrij ende onbeswaerde onderpand, ende mach oick daer-om het goet opwinnen ende den dijck verlaten, ut probatur etc. Ist auer saecke dat die renth oder thijns jonger is dan die dijckplicht, soo wordt de thijns oder renth metten dijckplichtich goet oder onderpant in Dijkgave gegeven.

Eedt van Dijckgreeff ende Heemraden

Extract articule 6 des Dijckbrieffs

Willem van Gujlick Hartochs van Gelre

Voorts soo willen Wij dat desen voornoemde Dijckgreef ende Heemraden sullen sweren ten heijligen. Ons lants oirbaer te doen opten dijcken van Tielreweerdten naden dijckrecht, ende naeder Sluysen die inden voors. dijck gelegen sijn ofte naemaels gelegen mochten werden, ende nae hoiren vijff sinnen op oiren eedt rechte vonnissen te weijzen ende rechte getuijgen te draegen in alsulcker ma-nieren als hier nae bescreven staet. Te weten etc. als inden brieve van **Willem** Hertoch voornoemt.

Also datmen alle jaer sweren sall s'Dijnsdaechs nae St. Peters dach ad Cathedram.

D'eerste schauwe vuren sal des Dijnsdach nae Sinte Margrieten.

De tweede schauwe genaempt die aude schauwe, s'Dijnsdachs nae Victoris.

De derde te weten de Tuijnschauwe, dat is van dijcken te tuijnen ende rouwee-ren des Dijnsdaechs nae St. Marten.

Dijckhering ende Eedt der geveren.
Extract articule 15 ut supra

Voort soo willen Wij daer Dijckheeringh geviel, die salmen heeren van vier be-neden ende van drie boven in den dijck naest gelegen sijn, ende in dat kerspel daer die dijcken in gelegen sijn op hoiren eedt op alsulcken goet ende erve als van rechts comen is ende daer met recht toebehoort. Ende dese dijcken sullen sij heeren innen drie xiiii nachten ende nijet langer voorgaen. Ende weer dan saecke dat eenich van dese voors. geveren wederspannich waer, ende den voors. dijck binnen iii veertien nachten niet en geven gelijk als voors. is, dat soo wolden Wij halden aen haer lijff ende aen hoer goet, ter tijt toe dat sij den costen ende den onraet vervallen hadden die opten dijck gegaen ende gevallen weer, ende dijck mede gegeven hadden, ende daer mede sullen sij vrij ende quijt wesen van ons.

Copie

Die genoemde Gevers ter oirsaecke van seeckere questieuse ende ongeheerden dijck tot Driell leggende bidden en versoucken dienstelijck de Jonckeren ende Schepenen der vijff Bancken deser tijt binnen Bommel vergadert. Gelieve oire goede meijninge ende resolutie mede te deijlen, hoe nae Dijckrecht gehalden solde behoren te werden inden puncten ende vraechstukken hier volgende.

Ierst is te weten dat opten questieusen dijck voors. voorheens een Dijkgave oick is geweest anno 1555. Ende dat doen opnemer des dijcx geweest **Jan Petersz.** van orthen geb. mick.

Dat sijne borgen geworden sijn soe voordien dijck als voorde oncosten der tijt gegaen, **Joost van Veldt**, **Thomas Cretier** ende **Aert Egensz.**, blijkende al bij Copie off Extract uwten die signate hier bij gaende.

Ende is noch der tijt den tegenwoirdige gevers soo geheel ende volcomen nijet bekent, off den opnemer **Jan Petersz.** voors. selffs mede dijckplichtich was.

Pieck Heer tot Enspick, **Frans van Heeckeren**, **Johan van Meteren**, **Geurt Aertsz.**, **Jan Jacobsz.**. Uwt den Schepenen van Driell, **Fonck** ende **Herman Claesz.**, doch **Fonck** sich van den advijs geexcuseert. Ut den Schepenen van Sulichem, **Adriaen van Beest**, **Aernt de Cock van Delwijnen**. Onderstondt Ita testor **R. Moring**, Secretaris in Driell publicus.

Raminge gedaen van Interpretatie op die Inbe-
willichde Reformatie van Dijckrechten (vide
infra fol.: 62 te weten van de Reformatie).

Eerstelijck belangende t'genige aldaer geseeth daer Inrijdinge valt dat den Dijckgreef ontfangen hebbende een Nobell ofte breucke van inrijdens, doer soude rijden etc.

Wordt onder den Nobell ofte breucke van Inrijdens mede verstaen Dachgelden van Dijckgreeff, Heemraden ende Dijckscrijver, continuerende tot dat die volcomene opmaeckinge des dijcx daer inne gebreck oick die costen bij sal we-sen. Sullen oick die costen bij Dijckgreeff ende Heemraden vallende dien dach, eenvoudich betaelt worden bij dien in wiens dijck ingereden, ende dat tot ta-xatie ende verdeijlinge van Heemraden. Item in het aennemen des Nobels sal moegen gerespecteert worden tot discretie van Heemraden, die gelegentheijt van de Dijckagien ende qualité van personen den dijck willende verborgen, oick genouch bastant sijn, insunder soo die dijck swaer ende periculoes, ende den gemeijnen lande daer ut gevaer soude wesen te verwachten.

Item die dijckschauwe omvoert gehangen, ofte mit heerloosen dijck geseth sijn-de, ende nae die machieringe in eenige dijcken gedaen sall weesen, sal Dijckgreeff ende Heemraden die gebreeckelijcke dijcken mogen visiteren, off die man-chieringe naegecomen, ende t'genich vorder inder Heemraden chieringe tot der selver laste is geordonneert. Soo sij oock eenich gebreck vijnden, salmen tegens den selven naden alden Dijckrecht procederen ende alsoe die costen vijnden, die manchieringe op dubbelden gelde selver halden, sonder Nobel ofte breucke vor-der aen te nemen gehalden te sijn.

Soo sij geen gebreck vijnden, sullen Dijckgreef ende Heemraden costen eenvoudich verpleecht worden bij dien die mitter manchieringe belast sijn.

Item sal die geenige in wiens dijck manchieringe gedaen, sijnens dijcx opmae-ckinge bevorderen moegen voor den tijt inder Heemraden ordonnantie ofte chie-ringe aengetogen. Ende alsoo Dijckgreeff ende Heemraden op eijschen wanneer die dachgelden van Dijckgraeff ende Heemraden voors. cesseren sullen, mits dat sulcker eener nijet weijniger die costen van Dijckgreeff ende Heemraden voor dien dach eenvoudich betalen zall.

Item zall die voors. reformatie verstaen werden soo wael van inridinge op de Tuijnschauw als opte Eertschauw, ende sal die breucke op den Tuijnschauw weesen eenen ban.

Dese raminge nae voorgaende verscrijvinge aen Dijkgraeff ende Heemraderen voorts Schepenen alde ende nijeuwe van Tijellre ende Bommelreweerden op het Stadthuys binnen Bommell belieft ende aengenomen den xxvii^{en} Octobris des jaers twe ende t'negentich.

Ende hebben in desen tegenwoordich ende present geweest d'Amptman **Joost van Ghijsen** ende den Magistraet van Bommell eensemptelijck, utgesondert de Bur-gemeester **Matheus de Groot** ende Schepen **Theus Trip, Adriaen de Cock van Del-wijnen** Dijkgraeff in Tielreweerd, **Ghijsbert de Cock van Nereijnen, Reijner van Dorth, Willem van Tuijl tot Bulckesteijn, Jacob Pieck, Herbert van Lauwick, Willem van Meteren, Johan van Meteren, Frans van Heeckeren, Jochum de Cock van Delwijnen.** Item **Willem van Driell** Dijkgraeff in Bommelreweert, **Dijrck Pieck, Dijrck Fonck, Adriaen Moliaert, Meester Egen Dijrcxsz., Waulter Remertsz., Peter de Groot, Aert de Raedt, Udo Versteech, Merten Huijs, Hillebrant de Ghijer Dijrcxsz., Hermen Claesz., Jan Jacobsz., Evert Aertsz., Floris Claesz.**

Aldus gedaen ten daege voorseijd me presente Secretaris **J. de Bije.**

Die breucke van inrijdens op die Looffschauwe wordt nijet hooger verstaen als die breucke op die Tuijnschauwe the weeten eenen ban, volgens den alden Dijkbrieven, blijvende nochtans daer onder gecomprehendeert sulcx als bij dese raminge uuijtgedruet. Aldus gedaen ende geinterpreteert bijden Dijkheemraderen in Bommelreweerd, **Willem Turck** Heer tot Aelst, **Dijrck Fonck, Lambert Aertsz., Willem van Driell, Aert Schoick,** ende **Aert de Raedt** opten v^{en} Meij ao. 1597 stilo veteri. Presente me Secretaris Bommelensi **J. de Bije.**

Onder stondt noch aldus: Nae gedane Collatie tegens sijne geteekende principa-le befunden wesende acoorderende opten 5 Meij 1597. Secretais ut supra per me **J. de Bije.**

Alle dese voorseijde interpretatien ende advijsen oversien, bevonden de geveren daer mede in alle haer swaricheijden nijet genouch off volcomelijck gedient te sijn, waeromme sijluijden heur voorgevallen swaricheijden ende dubia bij ge-scrifte doen instellen hebben. Ende daerop versocht het gevoelen ende opinie van Dijkgreven ende Heemraden beijde van Tielre ende Bommelre weerden ende andere geassocieerde vrunden hen Dijkrechts ende op alde costuijmen van dien verstaende ende kennisse hebbende.

T'versouck deses werden gedaen bij Requesten
luijdende aldus

Aen Dijkgraeff ende Heemraden slants van Tielreweerd

Verthonen onder behoerlijcke reverentie die samentlijcke geveren des verlaten dijcx tot Ophemert, als dat heurluijden inde besognie vande gave des voorseijden dijcx voorgevallen sijn seeckere swaricheijden ende dubieuse questien die heur te wichtich duncken sonder advijs van u Edelen ende andere te decideren.

Biddende daeromme zeer vruntelijck ende dienstelijcken dat den heere Dijk-graeff gelieve sich tegens morgen naemiddach te een ure te laten vijnden binnen Bommel in St Thoenis met het geheele Collegie van de Heemraden, omme alsdan met assistentie vande heeren Dijkgrave ende Heemraden van Bommelreweerd op de voorseijde swaricheijden goede resolutie te nemen ende die dubia daerop gevallen met rijpen rade te termineren. T'welck doende etc.

Gelijke Requeste als voorseijd is oick die van Bommelre-
weerdte gepresenteert, ende daer neffens veele geeden -
van den alde Costumiers ende eertijts gewesen Heemraden

De punten vande swaricheijden ende dubia ten daege dienende huer Eersamen gepresenteert
ende overgelevert, waren dese, lujdende als volcht

Seeckere swaricheijden ende dubieuse questien door den Geveren des verlaten Dijcx tot
Ophemert voorgedragen

Doen Dijkgraven ende Heemraden van Bommelre ende Tielreweerden ende andere versochte
vrunden met bidde de selve gelieven wille daer op goede resolutie ende advijs the verleen

1^e

Barth trouden **Peter de Wilde** bijbrengende tot hijlicx stuer seeckere percheelen goetz met
dijck daer toe behoorende, ende vercrijgen te samen drie kijnderen, **Ghijsbert Petersz.**, **Peter
Petersz.** en **Gerit Petersz.**. Men befijndt dat **Gerit Petersz.** den voorseijden dijck ende goederen
beseten heeft ende nae sijne afflijvicheijt gecomen te sijn aen sijnen soone **Frederick Geritsz.**
ende aen sijn dochters soone **Jan van Reeck**. De welcke den selven dijck metten goederen daer
toe gehorich naederhant vercocht hebben aen **Gerrit Claesz.**, wiens weduwe den dijck met het
goet voorseijd nu verlatende is.

Wordt gevraecht: Offmen alle die goederen de verlatersche ende hare vercoopers, daer
den dijck bij geweest is, ijerst uitgegeven hebbende, nijet sal treden tot **Gerrit
Petersz.** ende der selver bosem uitgegeven sijnde sal gaen tot **Ghijsbert Petersz.**
ende **Peter Petersz.** zijne broeders wesende condividenden erffgenamen van
Barth ende **Peter de Wilde** voorseijd.

Ende deser drie broederen goet van vader ende moeder aengecomen ijerst uitgegeven sijnde,
offmen alsdan sal moegen aentasten der voorseijde drie broederen descendenden in infinitum, te
weten alle haere goederen indistrictelijck soo bij houwelijck, aencoope als andersins naderhant
verworven.

Off datmen der voorseijde descendenden bij houwelijck, aencoop ende andersins naderhant
verworven geuderen sall preterieren, ende van **Gerrit Petersz.** zal treden tot **Barth** ende **Peter
de Wilde** voornoemt daer den dijck aff gecomen is, ende soo voorts opwaertz tot alle die
geuderen daer den dijck bij geweest is. Ende dat in aensien dat die geveren haren eedt gedaen
hebben den verlaten dijck te geven ende te heeren op alsulcken bosem ende goet daer hij van
autz heergecomen is ende met recht toebehoort. Dat schijnt te weesen, ijerst alle de goederen
daer den dijck eenichsins bij geweest ende affcomen is, ende bij defect van dien daer nae op alle
goederen die daerinne naemaels bij houwelijck ende andere besmettinge verplicht mochten sijn.

ii^e

A. trouwen B. wesende een dochter uten besmetten bosem daer den dijk eigent-lick in off bij geweest is. Welcke B. ontrent een maent ofte ses weecken voor haer houwelijck alle hare erffnisse ende besterven goederen des besmetten bo-sems vercoopt aen C. met deser clause: Dat sij de voorseijde goederen ende erffnisse tot gesinnen des coopers soude opdraegen, welcke opdracht tot noch toe nijet geschiet en is.

Wordt gevraecht: Off door het voorseijde houwelijck die suijsere gueden van A. inden dijk plichtich erkent kunnen worden, de wij-le den eigendom der besmette goederen (nijet opgedragen sijnde) in effecte gecomen is bijde goederen van A. off nijet.

iii^e

D. hijlic E. dochter uten besmette bosem, welcke E. bij de voorseijde D. tot hijlic stuer gebracht heeft diverse percelen des besmette bosems. E. is deser werlt affgestorven sonder kinderen ende D. beholt alle off meerendeel der besmette goederen.

Wordt gevraecht: D. hebbende die goederen des besmette bosems heeft besmeth alle die goederen die hij naemaels vercregen ende mette voorseijde besmette goederen vermengt heeft ofte nijet.

iiii^e

Die voorseijde D. hijlic sijnen soon F^b. aen G^b. ende geeft off gelooft tot houwelijcx stuer een ofte meer percheelen des besmetten bosems offte vermengt sijnde mette guederen des besmetten bosems.

Wordt gevraecht off F^b. met dese bijgebrachte off gelooffde per-cheelen besmeth sijnde, nijet en heeft besmeth alle die guederen met G. ter houwelijck vercreegen, off nijet.

v^e

Item indien den voorseijde F^b. egeene goederen des besmetten bosems bij G^b. gebracht hadde, noch bij sijnen anderen beloofd en waren.

Wordt gevraecht: Off den voorseijden F^b. effenwaell die guederen van G^b. besmeth mochte hebben ten aensien hij van het opcomen der besmette goederen opgevoijt ende andersins geprofijteert, ofte nijet.

vi^e

H. wesende descendent vanden besmetten bosem, is deser werlt affgestorven sonder erffguederen, naelatende J. Welcke J. die nalatenschap der meubele guederen van H. als erffgenaem onderwijndt ende profiteert.

Wordt gevraecht: Off J. sich aldus erffgenaem dragende van H. be-smeth heeft alle sijne erffguederen naemaels gecocht, behijlic off anderssins verworven.

vii^e

Men befijnt in de besoignie deser gave diversche percheelen van goederen in deser Gave dijckplichtich ende te voorens in andere Dijkgaben eens vergeven te sijn.

Wordt gevraecht: Offmen alsulcke percheelen van guederen die eens in andere Dijkgaben vergeven sijn, nu wederom dese gave sal moe-gen vergeven, offt nijet.

viii^e

Men befijndt mede diversche parcheelen van goederen in deser Gave Dijkplichtich, dan met meer andere sware dijcken belabbert, wel off bij nae soo veel als sij weerdich sijn.

Wordt gevraecht: Offmen alsulcke beswaerde percheelen uter Dijk-gave soude moegen utlaten ende preterieeren, ende dat in aensien de selve percheelen de tegenwoordige gave grootelijck beswaren souden sonder proffijet.

ix^e

L. heeft vercoft ende opgedragen huijs ende hoffstadt met alle sijne timmeringe ende toebehoiren metten lande daer after aen gelegen inden gerechte van Hemert binnen ende buijtendijcx tusschen lande scurentz van St. Lambertz kercke van hemert ende **Gerrit van Scherpenbergh** tot behouve van M. in eenen eigendom sonder thijns ende met dijck die daer met recht toebehoort erffelijck te besitten. Ende L vertijden op dit goet voornoemt ende gelooffden dat te waren ende alle voorplicht aff te doen. Gelooffden oock L. voorseijd den voornoemde M. ten ewi-gen daegen schadeloos te halten van den dijck voorseijd. Doen dit geschiet was, gaff M. dat goet voorseijd wederom ut tot behouff van L. in eenen jaerlixen erffthijns te besitten.

Wordt gebraecht: Off M. voornoemt die voorseijde goederen metten dijck daer toe gehorich (wesende nu den verlaten dijck) tot hem in eigendom overgenomen ende opgeladen hebbende, den gemeenen bosem van alle sijne guederen heeft besmeth ende inder Gave dijckplichtich gemaect, volgende overlange heergebrachte observanten in diversche Dijkgaben op gelijcke casum (soemen ver-staet) gefolcht, ofte nijet.

Aenweesende Dijkgraeff ende Heemraden van Bommelreweerd, meerendeels te-genwoordich in eedt, sommige affgegaen ende geweest zijnde. Gesien ende gele-sen hebbende de

swaricheijden den itsigen geveren des verlatene dijcks tot Op-hemert voorgekomen ende hen in negen articulen ofte queriturs geproponeert. Presupponerende het Narré van den voors. queriturs (waer van alle naerdere discussie ende indagatie tot pericule vanden voorseijden geveren ende oirder conscientien gestelt wordt) souden verstaen onder correctie van anderen beter gevoelen hebbende.

Opt i^e

Dat voor ijerst de leste heerbrenger daer nae sijnen vercoopers met oiren con-questen ende aengehijlicte goederen uitgebosempt sijnde, getreden zal worden hooger aen tot den naesten graedt. Premitterende aller tijt die patrimoniale goederen, ende daer nae die goederen bij huwelijck ende andersins bij conqueste aengekomen tot dat den selven graet ende des selven descendenten uuijtgegeven, ende van daen voortz vervolgens hooger, mits observerende d'ordre als voor. Mitten verstandt, soo verren in eenen graedt verscheijden persoonen concurreeren, dat de selve met gelijcke portien aengetast sullen worden. Oick dat in cas van houwelijck toeversicht genomen zall worden, ofte t'houlick besmettinge gegeven heeft off nijet. Deurdien bij hijlicx voorwaerden van vermenginge der geuderen gecaveert kan worden, ende dat volgens in sulcken houwelick geen kijnderen weeren geprocreert. Ende sal dit point mede militeren inde solutien van de volgende Queriturs.

Memorie.

Gelijck bericht hebben Dijkgraeff ende Heemraden van Tielrewerdt gedaen op dit voirseijde 1^e point.

Opt ii^e

Dat die geuderen bij A. aen B. vermits houwelijck aengebracht besmeth sullen weesen in regarde van de aengebooren ende durch het aenverden van s'moeders naelatenschap opgecomene plichte van B. die vermits sulcke vercoopinge nijet en can cessen.

Memorie ut supra

Opt iii^e

Dat D. van de Dijkplichte overmits communie van geuderen, ten lantrecht, hem nijet en kan ontledigen dan soe hij geene geboorte verwect heeft bijden boom off des booms descendenten. Ende oversulcx geen bloetplicht is dragende dat die descendenten van de boom als aenden selven inden bloede ende mede als erffge-namen verplicht hem behoiren voorgesteld te werden, mits datse bevonden wer-den in eenen graet.

Memorie ut supra.

Opt iii^e

Datmen in desen nijet en kan argumenteren tot eenige besmettinge over mits ende soe lange F^b sijns vaders erffgenaem nijet geweest en is.

Memorie ut supra.

Opt iii^e ende v^e

Dat het genieten van de gereede goederen den erffgenamen soo well besmet ten Dijkrecht als ten Lantrecht nijet weijniger als het aanveerden der erffguederen.

Memorie ut supra.

Opt vi^e poinct

Dat het genieten van de reede goederen den erffgenamen soe well besmet ten Dijkrecht als ten Lantrecht nijet weijniger als het aanveerden der erffgenamen. Memorie ut supra, datz t'zelve gevoelen van

die van Tielreweerd.

Opt vii^e

Worden die Geveren geremitteert totte naecte letter ende teneur vande alde Dijkgiftbrieven.

Memorie dat die van Tielreweerd geven op dit poinct heur advijs his verbis.

Opt viii^e

Dat men successievelijck volgende de natuijre ende graet van Dijkplichte die belabberde geuderen die hem in ordine offereren, nijet en kan omitteren.

Memorie dat dit advijs discrepeert van die van Tielreweerd .

Opt ix^e

Dat M. die goederen in questie aennemende mit dijk mit recht daer toe staende, ten pericule van den voornoemde dijk gesubieectert heeft de goederen hem in eigendom competerende, sonder t'selve te moegen extenderen tot goederen sijn-de juris alieni.

Memorie t'zelve gevoelen die van Tielreweerd.

Aldus geadmiseert bij Joncker **Dijrck Pieck** Dijkgreeff, **Adriaen van Beest** van Renoij, J(oncker) **Aernt de Cock van Delwijnen**, **Dijrck Fonck**, **Jan de Bie**, **Aernt de Cock van Driell**, Heemraderen tegenwoordich, **Peter Schoot**, Meester **Egen Dijrcxsz.**, **Aernt de R(aedt)**, Heemraden geweest in Bommelreweerd op ten ii^{en} Martij 1603.

In fidem predictoribus requirentibus collegis **J. de Bije**.

Volgen d'advijzen op de voors. ix queriturs die van Tielreweerd voorgedragen ten daege vorseijd lujdende aldus

Gesien de swaricheijden der geveren des verlaten dijcx tot Ophemert in negen queriturs ingestelt, souden verstaen onder correctie van anderen in desen beter verstant hebbende.

Opten i^e

Dat ijerst de leste herbrenger etc. ut supra bij die van Bommelreweerdts op het 1^e point.

Opt ii^e

Dat die goederen bij A. aen B. etc. ut supra bij die van Bommelreweerdts op dit ii^e point ijsdem verbis.

Opt iii^e

Dat D. van die dijckplichte etc. ut supra op dit iii^e Queritur bij die van Bommelreweerdts.

Opt iii^e ende v^e

Dat men in desen nijet en kan argumenteren tot eenige besmettinge overmits ende soo lange F. sijns vaders erffgenaem nijet geweest en is noch sijns moeders.

Opt vi^e

Dat het genieten van de rede goederen etc. conform met die van Bommelreweerdts.

Opt vii^e

Wordt verstaen Gevers hen sullen richten volgens den eedt daer toe sij als gevers sijn verbonden, ende die guederen eens in Gaven gegeven nijet eer aen tasten dan bevonden sijnde andere plichte, dan daer ut die ijerst ingegeven sijn geweest.

Memorie, die van Bommelreweerdts gevoelen aldus his verbis.
Worden die Geveren geremitteert tot de naecte letter ende teneur van die olde Giftbrieven.

Opt viii^e

Dat men successivelijcken volgende de nature ende graedt van Dijckplichte die belabberde goederen die hem in ordine offereeren nijet en kan omitteren (:sus verre accoordt met die van Bommelreweerdts:) dan die van Tielreweerdts vougen hier bij dese woorden. "Off ten ware datse dan die gevers sulken bosem souden kunnen preterieeren".

Opt ix^c

Dat M. de guederen in questie aenveerdende etc. gans conform met het gevoelen ende woorden van die van Bommelreweerd.

Aldus geadviseert bij **Adriaen de Cock van Delwijnen** heer tot Waijenoijen, tegenwoordige Dijckgraeff in Tielreweerd, **Herbert van Lauwick** Heer van Geldermalsen, **Frans van Heeckeren, Jan Willemsz., Udo Versteech** ende **Guert Geurtsz.** Heemraden in Tielreweerd. Ende mij Dijckscrijver in Tielreweerd onderschreven ter Ordonnantie van oir Edelen: t'zelve te beteyckenen. Actum 1603 den 3. Martij. Ita testor **R. Moring**, Dijckscrijver in Tielreweerd.

Int concipieren ende instellen vande Dijkgave ist gebeurt dat eenen **Jan Claesz.** afflijvich geworden is, achterlatende onder anderen eenen soon genaempt **Claes** die hangende dese gave getraut hadde **Marij Waulter Rutgersz.** wiens boesem nijet besmeth en was. Ende gemerct den voors. **Claes** in de iii^e advijsen van Tielre ende Bommelreweerd den 3^{en} Martij 1603 hier voor vrij gekent was, om dat hij noch geen erffgenaem en was geweest van sijn vader, soo isser naederhant als sijn vader gestorven was, wederom een dubium verresen, off hij nu Dijckplichtich soude wesen dan nijet, aengesien dat hij vermits t'overlijden sijns vaders (ipso jure) erffgenaem geworden was. Ter contrarie wordender gesustineert als dat den doot sijns vaders hem geen erffgenaem en hadde gemaect soo lange hij sijns vaders erffnisse nijet aengeveerd hadde. Was wel waer dat ipso jure hem de erffnisse wel gedefereert was, maer soo lange als hij hem met wil ofte daet geen erffgenaem gedraegen off verclaert hadde, soo en was hij noch geen erff-genaem, want hij mocht sijns vaders erffnisse repudieeren ende daer van re-nunchieeren. Ende siende dat hij deur t'aenvaerden van de erffnisse sijns vaders dat al te samen met d'erffnisse sijns moeders inden dijck moste gegeven worden, soo was hem geraden van sijns vaders erffnisse te renunchieren. Ende off hij hem als erffgenaem gedraegen hadde gehad, soo en cost hij sijns wijffs goederen daermede nijet voor ditmael belabberen, want die erffnisse en was nijet gevallen ten tijde van de drie ijerste xiii gerechten als de gave gegeven behoirden te worden naer Dijckrecht. Maer ten tijde ende int eijnde van de pro-longatie van de selve gave des Gevren gratienselijck gegost, blijvende die sae-cke des gaves in alsulcken gestalt als die ten tijde van de drie ijerste xiii gerecht daegen was, partijen ende des daer aen cleeffden omgeprejudiceert. Verstaende daer ut dat die prolongatie alleenlijck gegonst was tot voordeel ende in faveur van de geveren ende nijet tot achterdeel ende in odium van eenen anderen die deur dese prolongatie off mora in schade off verdriet soude moegen coemen, nae den regel van rechten vermanende *Quod non debeat alteri per alterum - iniqua conditio inferri.*

Item. *Quod sua cuiqz mora nocina esse debeat, non alteri. Et quod alicui gratiose con cossum est, non debere redundare in alterius odium vel incomodum. Preterea certi juris esse, in dubijs (ut in hac causa) benignoorem interpretationem sequi oportere. Siquidem naturalius hic est defendere quam oppugnare, eoqz nomine benignius pro defendente (scz Nicolao) quam pro oppugnantibus interpretari.*

Item. *Quod omnes homines natura sunt liberi, non autem ferni aggeris, vel cuius vis alterius rei, nisi adierint herediatem defuncti, cuius tum onus ferre et facta prestare tenentur. Atqui Nicolaus prefatus non probabitur adijssse hereditatem patris. Ergo natura liber a predicto aggere, presectim cum declaravit (ut fertur) se repudiasse hereditatem paternam.*

Ende soo dese reeden nijet helpen en mochten, soo bij den ses geveren, als alle d'andere geinteresseerde, sustinerende datmen den voornoemde **Claes** huijsvrouwe goederen alsoo wel als den heuren inden dijck soude behoren te geven. Soo is overcomen datmen daer op soude

halen t'advijs van Dijckgreeff ende Heemra-den in Tielreweerdts ende andere bijwesende vrunden. Tot welcken eijnde gefor-meert is een species facti ende Queritur als volcht.

Seeckere swaricheijt den heeren Dijckgrave ende Heemraden van Tielreweerdts ende andere bijwesende vrunden door de geveren des verlaten dijcx tot Ophemert voorgedragen.

A. verhielijct sich aen B. wesende een dochter van den besmetten bosem. B. is deser werlt affgestorven sonder kinderen ende hare ofte die gemeijne boedels goederen, worden verdeijlt bij A. ende die sempelijcke erffgenamen van B. voors. Daer nae verhielijct sich A. ten tweeden aen C. nijet wesende van den besmetten bosem ende vercrijcht daer bij D. Welcke D. voor doode sijnes vaders A. gehijct is aen E. oick nijet wesende vanden besmetten bosem.

Dit aldus weesende, loopt den tijt (binnen den welcken den verlaten dijck ge-heert ende die gave nae Dijckrecht gegeven soude hebben geweest) zeer ten eijnde. Middeler wijlen vercreijgen die geveren prolongatie van drie maenden. Den ijersten tijt voors. geexpireert sijnde, ende den tweeden tijt der prolongatie oick zeer ten eijnde loopende, is A. deser werlt affgestorven, ende D. alsoo ipso jure erffgenaem van A. geworden.

QUERITUR

Off die goederen die D. met E. behijct heeft, in der gave dijckplichtich erkent kunnen worden, ende dat in aensien dat den dijck tegenwoirdich noch staet op de goederen ende boosem daer D. ipso jure erffgenaem aff geworden is, off nijet. Doordien dat die plicht, die D. door successie van A. soude moegen aencoomen nijet en is geresen binnen den ijersten tijt als de Gave nae lantrecht getermineert hadde kunnen worden, als andersins.

BERICHT

Op dit queritur wordt verstaen dat E. gehijct aen D. nijet kan verstaen worden daer door besmeth, ten ware men konde bewijzen dat D. die goederen van A. genoten ende als erffgenaem aenveerdts hadde; omme dat men nijet en verstaet ijemant is gehouden ofte verplicht hem eens anders erffgenaem te declareeren. Aldus gedaen bij aenwesende Dijckgreeff ende Heemraden in Tielreweerdts desen xxvi^{en} Martij 1603. Ende ter ordonnantie als boven, onderteijckent **R. Moring**, Dijckscrijver in Tielreweerdts.

COPIA UT DEN QUARTIERS DACH
binnen Bommel Anno 1588 gehalten.

Eerstelijck verdraegen om te verheuden alle expressive ende onnutte costen van Dijkgaven daer met veele goede luijden haer goet waerloos gemaect ende inden grontslach bedorven worden. Derhalve aen der hoogher Ovrichheijt te beforderen, om eenige goede reformatie te becomen in desen. Te weten. Dat soe wanneer in eenige plaetsen dijck ongemaect blijft liggen, sulcx dat die Dijckgreeff mit vonnis van Heemraden daerinne geweest wordt, dat alsdan partije die eenige schade daer bij meijnt ofte beducht is te sullen lijden, den Dijckgraeff altijt daer ut lossen sullen moegen t'sij voor, off opten ijersten, tweden off derden gerecht mits betalende die costen die

daer op gegaen sijn nae Dijkrecht. Ende dat die opnemer des dijcx sijn verhaell sall hebben met pandinge ijerst opten herbrenger des Dijcx soo wael aen sijn leengoederen als eijgen goederen. Daer nae indien die nijet goet off suffisant genomen en waren tot kennis des gerechts op den geenen daer hij waerschap, off desgelijcken op mochte hebben. Allet in veugen off die gawe ten utersten met allen swaren costen (die men hier alleen seuckt te vermijden) gegaen ware.

Insgelijcx daer die inrijdinge gevalt, dat die Dijkgreeff alsdan tot sware costen van partijen nijet te rugge sal rijden, noch in eene op die herberge blijven liggen wachten, maer die Nobell ofte breuck van Inrijdens ontfangen hebbende een manchieringe (soo veel tot opmakinge des dijcx nodich tot kennis van Heem-raden) gedaen sijnde metter schauwe alsdan strax voort rijden ende door schau-wen.

Item van achterstedigen bejaerde renten sal men die forderen metten thijnsbrieven der selver: t'sij die thijnsbrieven halden van die verlopen thijnsen te bejaren off nijet te beieren die welcken men voorheens in alde thinsbrieven nijet gewoonlijk was te stellen. Ende sullen nu alle achterstedigen gevordert ende geint worden metten brieven in aller maten off den thinsbrieff inhielt van die achterstedigen nijet te moegen bejaren.

Edoch dat veele sware achterstedige zijn, sall bijden gerichte deser geveerlij-cker tijt behoirlijk ingesien ende termijnen gemaect ende geordonneert moegen worden. Actum den 15^{en} Septembris 1588 als die quartier dach reces binnen Bom-mel beslooten was.

RATIFICATIE VANDEN STATEN GENERAELL

hier op gevolcht den 18 aprilis 1589.

Die Staten Generaell der Vereenichde Nederlantsche provincien gesien ende ge-leth hebbende op seecker verdrach den vii^{en} Decembris int jaer xv^c lxxxviii^{tich} gemaect bij den Schepenen der vijff bancken aude ende nijeuwe van Bommelre-weerdt, meldende dat voortaan, die buitenbancken van een ijder bancke vier-mael s'iaers, te rechte sitten, ende alle saecken (soo wel die heere als partijen aengaende) verhooren ende affwijzen souden, al bij provisie voordien tijt van een jaer.

Item seecker ander verdrach ten selven daege gemaect om te verheuden alle expressive ende onnutte costen van Dijckgaven in Tielre ende Bommelreweerd.

Item, aengaende die achterstedige bejaerde renten off thinsen. Ende daer op lange gecommuniceert, hebben nae voorgaende goede ende rijpe deliberatie met advijs van Raedt van Staten der Vereenichde Provincien ter ernstiger versue-cke van partijen t'voorseijde verdrach voor soo veel in hen is, ende sonder prejuditie van ijemants, in toecomende tijden voor goet bevonden, geratificeert ende geaduvijeert, vijnden goet ratificeeren ende aduvijeeren mit desen. Consenteerende dien volgende dat partijen des versueckende hier van gegeven werde acte. Aldus gedaen inde vergaderinge vande voorseijde Generale Staten in s'Grevenhage den 18^{en} Aprilis 1589. Ende was

Onder stont geschreven door ordonnantie vande selve. Ende was onderteijckent **C. Aerssens**, ende besijdens met een opgedructen zegell van rooden wassche in placate besegelt.

VONNIS VAN DIJCKHEEMRADEN

Op bedingen van **Gosen van Oever** als opnemer van een stuck verlaten schoordijcx tot Nederijnen daer van leste heerbrenghers geweest die erffgenamen van wijlen **Frans van Swijvel**. Off genaemte **Oever** als geinteresseerde (: in cracht der opgerichter ordonnantie ende confirmation hooger Oovricheijt daer opge-volcht) sal moegen op de besitters der goederen totten verlaten questieusen dijk gehoorich hem verhalen, oder neen? Wijsen ende erkennen Dijkkheemraden in Tielreweerd den vorgenoemden **Gosen van Oever** tot sijnen geleden schade in cracht der njer opgerichter ordonnantie ende daerop gevolchder hooger Oovricheijt aggregation wael gefuecht. Gepronunchieert tot Nerijnen opten Schoordijck, den 13^{en} Octobris 1590.

ANDER VONNIS OPT PUNCT van Deurrijdens

Alsoo **Adriaen de Cock** Dijkkgreeff in Tielreweerd den Dijkkheemraden aen een vonnis vermaent, off sijn L. als ingewesen bij vonnisse van Dijkkheemraden op een stuck ongemaecte schoordijcx tot Helluwe dat den erffgenamen van **Geurt Heijmerijcx Heijmerijcxsz.** toebehoort. Ende die Dijkgraeff nae die inrijdinge den Nobel ende costen ter cas van die inridinge gevallen over den ongemaecten schoordijck ende daerop gelachte manchieringe rijden ende die schouwe door-vueren? Oder neen.

Nae gedingen des Dijkkgreeffs erkennen Dijkkheemraders, dat ende gemerct waelgemelte Dijkgraeff van sijnen Nobell ende costen ter cas van de inridinghe in maten voors. gereesen ten vollen sal werden seeckers gecontenteert. Derhalven ende in crachte der opgerichter njer Dijkcrechts ordonnantie ende daerop gevolcht hooger Oovricheijt aggregation. Sal over het stuck ongemaect schoordijcx (: dat op die manchieringe in conformité van Dijkcrecht gelacht is) rijden ende die schouwe doorveuren. Gepronunciert opten Schoordijck tot Hel-luwe den 22^{en} Novenbris 1590. Stijlo antiquo. Presentibus Dijkxheemraden **Ghijs-bert de Cock van Nerijnen, Ghijsbert Pieck, Herberen van Lauwick, Frans van Heeckeren, Walraven van Hemert, Walraven van Malborch, Willem Peterssz. Hoede-maecker.**

FORME OPTER DIJCKSCHAUWE daer Inridinge ofte Gaven vallen na alden heercomen gebruujcklijck in Bommelreweerd.

Opten Schaudach compt den Dijkkgreeff ter plaetsen daermen gewoonlijck is die schouwe te heffen metten Dijkkheemraden. Ende vraecht eenen vanden Heemraden aldus:
Ick vrage u **Peter**, off N. etc. off ick hier ter goeder tijt gecomen sij om van wegen N. als Hartoge van Gelre om sijne Schauwe te heffen als recht is vermogen Dijkcrecht?
Die Heemraedt wijst Jae indien icks gevollich hebbe van Heemraden, ende soo vern Wij Dijkkgreeff ende Heemraden hebben daer, wij mit recht mede Rijden ende Schauwen moegen nae inhalt ons Dijkcrecht ende alde gewoonten.
Daer op seijt die Dijkkgreeff: volchdijt **Peter, Pauls** N.N.N.N. Sij seggen: Jae.

Dan seijt die Dijckgreeff: Soo heffe ick hier de Schauwe van wegen N. als een Amptman in Bommelreweerd, ende van mijn selfs wegen als een Dijckgraeff in-der tijt. Ende vraege u N. off ick die Schauwe geheven hebbe als recht inhalts ons Dijckrecht ende alder gewoonten. Antwoordt die Heemraedt ende wijst: Jae indien icks gevolch hebbe etc. als boven. Seedt die Dijckgreeff ende vraecht een Heemraedt: Off hij voor eenen ongemaecten dijck quame, wat hij van rechts wegen schuldich te doen is?

Antwoordt die Heemraedt ende wijst dat hij vragen sall indien hijs gevolch hadde etc. Soo vraecht die Dijckgreeff voort: Off hij eenich gelt utsloech bij vonnis der Heemraden, hoe ende aen wien hij sulcx verhalen solde.

Antwoordt die Heemraedt ende wijset: Heer Dijckgraeff sla dij eenich gelt ut bij vonnisse der Dijckheemraden. Dat suldij verhalen aenden geenen ende aen alsul-cke erff ende goet diens den dijck is ende met recht daer toe hoort aen dobbelen geld off aen vier schatten panden allet vermogens Dijckrecht ende tot prijs der Heemraden, indijen icks gevolch hebbe van Dijckheemraden etc. Vraegt noch die Dijckgreeff: Off hij over eenigen ongemaecten dijck reedt off ginck, wat ende off hij daer aen broecken soude?

Soo wijset die Heemraedt: Heer Dijckgreeff, rijdij off gaedij over eenigen onge-maecten dijck onwetende, daer en suldij nijet aen broecken, maer doedijt weten-de. moechdij sien wat ghij te doen hebt: Indien icks gevolch hebbe etc. als voo-ren. Vraegt die Dijckgreeff noch voort: Off men hem onlust dede opter Schauwen ende die sulcx dede, wat hij daer aen gebruect solde hebben?

Die Heemraet seet ende wijset: Doet u ijemants onlust opter Schauwen, die sal broecken vermogen Dijckrecht tot prijs der Dijckheemraden, soo vern icks ge-volch hebbe van Dijckheemraden.

Dan vuert die Dijckgreeff die schauwe voort ende vraecht over all. Aldus: Looffdijt ghij Heeren ghij Heemraden? (Want in het Dijckrecht van Tielreweerd steet een punct alsoo haldende :) Voort willen Wij (seet die Hartoch van Gelre) dat onsen Dijckgreeff over geenen dijcken rijden en sall sonder vraegen die twe leste Schauwen van Eerde ende van Tuijnen etc. Alst nu gebuert dat die Dijck-greeff compt voor eenige ongemaecten dijck ende vraeget een Heemraedt off den dijck gemaect is vermogen des koers, ende off hijes looft!

Seedt die Heemraedt: Ick beraedt mij mitten anderen Heemraden.

Dan seet die Dijckgreeff tegen den anderen Heemraden, Volchdijs beraet?

Dije seggen: Jae, ende vertrecken alleen: Ierst den dijck (daer op gevraecht is) wel besien hebbende, den koer ut den signaet gelesen ende die Dijckkroij daer over geleet, die breijdt ende hoich gemeten nae den koer.

Bevijnden die Dijckheemraden den dijck alsoo nijet gemaect als hem die Heemra-den gehoort hebben. So bespreecken sij sich daerop ende beraden sich waell off sij hem loven off laken. Den raedt bijden Heemraden gesloten: geven sich die Heemraden weder naden dijck daer die vraege geschiet is.

Soo vraecht dan den Dijckgraeff den eenen Heemraedt die hij ijerst gevraecht hadde ende seet: Ick vrage u N. off den dijck gemaect is naeden koer, ende off ghij hem looft?

Is hij dan nijet gemaect soo dat behoort, antwoordt die Heemraedt diet gevraecht is: Ick en looffs nijet, heb ick gevolch vanden anderen Heemraden.

Dan seet die Dijckgreeff tegen den anderen Heemraden elcken bijsonder: Volcht dijt?.

Dan seet een ijder: Jae. Dan vraecht die Dijckgreeff eenen Heemraedt: Wat hij te doen van rechts wegen schuldich is?

Seet die Heemraedt ende wijset: Ghij sult u peerdt weijnden heb icks gevolch etc. Soo weijndt sich die Dijckgreeff. Dat gedaen, holt hij stille, ende presenteert die Dijckheemraden hoer dachelden ende scrijvers pandinge.

Ende vraecht eenen Heemraedt: Wat hij van rechts wegen schuldich is te doen? Wijset die Heemraedt: Ghij sult den dijck bestaden om den minsten penningen. Ende man daer in schieren indien icks gevolch hebbe etc.

Dan vraecht die Dijckgreeff hoe veel man hij daer in schieren zall?

Wijst die Heemraedt: Een, twe, drie, vier op de roije off meer. Daer nae dat den Heemraedt dunct datter veel off gereedtschap voor te halen is. Die mantaell ge-wesen ende geschiet sijnde vraecht die Dijckgraeff overluijdt: Isser ijemant die desen dijck aennemen will te maecken? Eenmaell, andermaell etc. Ende als daer een compt off meer die hem aennemen willen ende onderstaen die mantaell daer in te halten bis dat den dijck gemaect is.

Soo vraecht die dijckgreeff: Hoe veel dat hij hebben wil daechs. Antwoordt hij dan ende seet: acht off negen stuyvers off boven vi stuyvers daechs.

Soo seet die Dijckgreeff: dat en mach nijet wesen, want dat Dijckrecht hout dat men den dijck bestaden sal om den minsten penninck nijet boven ses alde Vleem-sche grooten elckes dachs etc. Als den dijck aengenomen is ende bestaet vermo-gen Dijckrecht, soo leedt die Dijckgreeff die schauw neder ter tijt toe dat hij geheijst wordt ende die schauwe weder heft.

Wanneer den dijck nu opgedijct ende volmaect (off soo het is) soo compt die gheene, die hem aengenomen hadde, ende heijst den Dijckgreeff opten dijck ende seet: Heer Dijckgreeff, Ick hoope dat hij gemaect is, ende ick voldaan hebbe ende heijste mijn gelt dat ick verdient hebbe. Dan reeckent den Dijck-greeff, off laet reekenen den Dijckscrijver metten Dijckheemraden alle verteer-de costen ende dachgelden scrijvers pandingen die daer met recht op gegaen sijn. Ende wat ordentlijck opten Signat geteijkent is, ende rijdet off gaet die Dijckgreeff opten dijck daer hij in gewesen was bij vonnis van Heemraden, ende heft den schauwe weder aen daer hijse neder geleet hadde, ende vraecht off hij die schauwe geheven hadt als recht is. Die Heemraden wijsen: Jae.

Dan vraecht die Dijckgreeff een Heemraedt: Off den dijck gemaect is vermogen des koers? (Is hij gemaect) wijset hij: Jae. (Indien nijet) wijset hij: Neen.

Soo vraecht die Dijckgreeff overluijdt ende seet: Isser ijemant die desen Dijck heeren ende die oncosten die daer met recht op gegaen sijn verplegen will? Eenmael, andermaell, derdenmaell ende vierdemaell over recht. Ende dat soo te doen drie ofte viermaell. Want dan daer nijemants en compt off is die dat doen will, soo seet die Dijckgreeff: Naedemaell daer nijemants en is die desen Dijck heeren ende die oncosten die daer met recht op gegaen sijn verplegen will. Vraege ick u N.: Wat ick van rechts te doen schuldich ben?

Daerop antwoordt den Heemraedt ende wijset seggende: Heer Dijckgreeff ghij sult eijtschen op desen ongeheerden dijck, die seven heerers ende geveren die met recht herers ende geveren sijn vermogens Dijckrecht. Te weten: drie boven ende vier beneden. Ende leggen ende halten op ijerste gerecht, opten ongeheerden dijck. Ende doen gedaegen die vii Heemraden met uwen geswooren Dijck-scrijver. Terstont gedaget die Dijckscrijver die Heemraden op het ijerste gevecht. Gedacht sijnde, seet die Dijckgreeff : Ghij Heeren, ghij Dijckheemraden, ick ben hier ende halde het ijerste gerecht vermogen Dijckrecht. Ende vraege u N. off ick het ijerste gerecht gehalden heb als recht?

Die Heemraedt wijset: Jae heb Icks vervolch etc.

Hier sijn gevallen des Dijckgraeffs ende Heemraden dachgelden ende Dijckscrijvers pandinge. Soo vraecht die Dijckgraeff overluijdt: Isser ijemants die desen dijck heeren ende die oncosten die daer op met recht op gegaen sijn verplegen will, Eenmal, andermaell, derdemaell ende vierdemaell over recht.

Ende isset saecke datter nijemants en compt die dat doen will, vraecht die Dijck-greeff den heemraedt wat hij van recht wegen schuldich te doen is.

Die Heemraden wijsen: Ghij sult u andere gerecht leggen tegen huijden over veerthiendaege te halten als recht is, ende doen die Dijckheemraden ende vii heerers ende geveren daer op gedagen met uwen Dijckscrijver.

Soo beveelt die Dijckgreeff den Dijckscrijver, dat hij die Heemraden ende vii herers ende geveren die met recht herers ende gevers sijn, gedaget om sijn loon te coemen op het anderde geleijde gerecht. Daer met mach die Dijckgreeff metten Heemraden thuijs rijden, off gaen ende sparen die costen will hij. Indien nijet, moegen sij gaen inder herberge, ende teeren matelijck op ten dijck etc.

Item op het anderde gerecht over xiiii daegen moet die Dijckgreeff metten Heemraden halden dat anderde gerecht met sulcke solemniteit ende manieren als boven op het ijerste gerecht gescreven staet. Ende indien dan daer nijemants en compt die den dijck heert, ende d'oncosten verplegen will: Isset derde ge-vecht te leggen bij vonnisse der Heemraden. Ende die Heemraden en gevers daer tegens doen gedagen als boven gescreven staet. Ende het derde gerecht gehalden ende die oirdelen gevraecht gelijk op het ijerste ende anderde gerecht. Ende dan daer noch nijemants en compt die den dijck heeren ende die oncosten als voors. verplegen will etc. sal die Dijckgreeff vragen den Heemraedt. Wat hij van rechts wegen schuldich is meer te doen. Daer op die Heemraden wijsen sul-len dat hij die seven herers ende gevers sall doen gedaegen met sijnen gesworen Dijckscrijver te comen over xiii dagen opten dijck. Den selven ongeheerden dijck alsdan bij hoiren eedt te heeren, te boesemen ende alsulcken erff ende goet daer toe te geven datter van rechts wegen (vermogentz Dijckrecht) toe hoort. Ende daertegen oick gedaegen die Dijckheemraden op oiren eedt te comen etc.

Ende die gevers behooren ten heijligen te sweeren voordien Dijckgreeff ende Dijckheemraden dat sij totten dijck daer den Dijckgreeff op ingereden is (bij vonnis der Heemraden) geven sullen alle alsulcken goet ende erff datter van alts toe behoort heeft. Allet vermogen Dijckrecht weetende oirer vijff sinnen.

Extracts ex literis **Reijnaldi** ducis Juliacensis
et Gelrien Comitiss Zutphanien, de dato 1409 die
Martis post Bartholomei apostoli.

Articulo 12

Voort willen Wij daer Dijckheringe geviell, die salmen heeren van vier beneden ende drie boven, die den dijck naest gelegen sijn. Ende in dat kerspel daer dien dijck in gelegen is op hoiren eedt, op alsulcken goet ende erve als van rechts dat coemen is ende daer met recht toebehoort. Ende desen dijck sullen sij heeren ende geven binnen drie veerthien nachten, ende nijet langer voorgaen. Ende weert dat eenich vande voorseijde Geveren wederspennich weer ende den voors. dijck nijet geve binnen drie veerthien daegen gelijk als voorseijd is, dat wolden Wij halden aen hoer lijff ende aen oir goet ter tijt toe dat sij den cost ende onraet vervallen hebben die opten dijck gegaen ende gevallen weer ende den dijck mede gegeven hebben. Ende daermede solde zij van ons quijt sijn.

13^e Articulo

Voort willen Wij soo waer Dijckheringe gevele datmen den heeren zal als voors. is. Datz te weten drie boven ende vier beneden. Ende soo waer dat meerdeel van de geveren den dijck geeft die gave sall volcomen wesen ende stadt hebben ende halden. Ende weert saecke dat der geveren eenich kenlijcke siecte hadde, ge-vangen weeren, utlandich waren, in stocken saten, op oiren eedt gingen, soe dat sij opten dijck nijet comen en mochten om den dijck te geven. Soo mochte een van oiren rechteren erven opten voors. dijck comen ende geven gelijckerwijs als die voors. persoon gegeven solde hebben sonder broecke ende misdaet teghen ons ende onsen erven, ende die gave zal stadt halden.

Copie
van de Commissie om tot dese Dijckgave te procederen.

Die Staten van den Lande van Utrecht doen condit ende maecten openbaer. Alsoo hare Edelen als representerende d'Abdij van St. Pauls binnen Utrecht onlancx bijden Dijckgrave van Tielreweerd verdachfaert ende bescheijden sijn tot hee-ringe van een stuck verlatene Dijcx tot Ophemert aen den alden Stenhoven gele-gen, overmits den selven naesten gedijckslaechden bevonden worden. Dat hare Edelen dienvolgende gecommitteert ende geauthoriseert hebben, committeren ende autoriseren bij desen **Anthonis van Drielenborch** Rentmeester der voorseijde Abdij, om de plaetse van den sevenden Gever uten name van haer Edelen the vertreden. Consequentelijcken metten anderen ses geveren onder solemneelen ede gelijk naer Dijkrechten aldaer bruijckelijck tot heeringe des voors. Dijcx in questie te procederen. De stille waerheijt te besitten, signaten, registren, brieven ende andere munimenten ende pampieren the inquireren ende visiteren, conschappen te produceren, hooren ende recoleeren, ende voor alle die vruntschappe ofte vergelijckonge tuschen die geinteresseerden ende beruchtichden tot den dijck in questie te helpen bearbeijden. Bij het ontstaen van dien die gave naer bevijnden der saecke the scheppen, concipieeren ende ten daege dienende te pronuncieeren. Die onkosten te liquideren, taxeren ende begrooten. Voorts allet verner te doen dat een oprecht Gever naden dijck rechten van Tiel-reweerd schuldich is ende behoort te doen. Gevende voorts den voornoemde **van Drielenborch** volcomen last ende speciaell beveil, om alsulcken dijck als **Claes Jansz.** op sijn goet ende lijff genomen ende t'onderhouden geloof heeft.

Welcken dijck d'Abdij voornoemt toebehoorden, dan bij hem simpelijck ter goe-der trouwen gehoort op nijeuws inden naem ende van wegen d'Abdij te heeren tot ontlastinge van den voorseijde **Claes Jansz.**, mit gelofte van hem daer van ten ewigen dagen te indemneeren. Belovende voor goet, vast ende van weerden te sullen houden alle t'geene bij den voornoemden **van Drielenborch** volgende ende ut cracht deser onser brieven van Commissie ende autorisatie alrede gedaen is ende noch gedaen sal worden. T'eenen oirconde soe hebben Wij onsen segelen hier op doen drucken ende desen bij onsen Secretaris doen onderteijckenen op den viii^{en} dach Decembris int jaer ons Heeren 1602.

Ende gesigneert met een opgedruet segel van mijn heren Staten voornoemt ende onderteijckent aldus,

Ter ordonnantie van mijne voornoemde heeren die Staten **G. de Ledenberch**.

Copie van de requeste bijden geveren gepresenteert
aende Lantschap van Gelrelant in Decembris 1602

Aen mijn heeren Ridderschap ende Steden Gesanten

Geeft zeer reverentelijck te kennen **Anthonis van Drielenborch** volmachtich Rent-meester der heeren Staten van Utrecht over de guederen der Abdij van St. Pauls gehoiende. Wij dat hij inde voorseijde qualiteit bij den heeren Dijckgraeff van Tielreweerd geciteert ende volgens als gever in eede opgenomen is om te heeren ende te geven seecker stuck Dijcx onlancx tot Ophemert in den Ampte van Tielreweerd heerloos verlaten. Waer inne soo hij suppliant hem merckelijck beswaert is vijndende in regarde van redenen hier nae volgende als dat sijne mede geveren alle slechte ende onervarene personen sijn die meerendeels noch leesen noch scrijven en kunnen, ende daeromme ander luijden hulp in het for-meeren van dese gave notelijck sullen moeten requireeren.

Item dat hij suppliant als binnen der stadt van Utrecht woonende met noch eenen vanden seven geveren haldende sijne residentie binnen Tiell sonder merckelijcke gevaer van gevangen te

werden, ten platte landen in Tielreweerdjt nijet den derven coemen. Ende daeromme tot het volbrengen van dese met s' vijants sauvegarde versien sullen moeten wesen. Gelijk oick dat den tijt tot pronunciatie deser gave nae Dijkrecht bestemp't albereets voor handen, nament-lijck 1^e Januarij ierst commende. Soo bidt ende versuet hij suppliant voorseijd seer dienstelijck dat U Edele ende L. gelieve willen ten contemplatie van t'geene verhaelt. Den heeren Dijkgraeff ende Heemraden van Tielreweerdjt schriftelijck te imponeren dat sij den suppliant ende sijnen mede geveren van het pronuncieren deeser Gave verdraegen voordien tijt van drie maenden aenvanck nemende van prima Januarij ierstcommende, om soe midler tijt bij wegen van communie off gemeijnschap van dijcken, dese en dergelijcke besweerlijcke Dijkgaben ewech genomen mochten worden. T'selve mede te genieten off ondertuschen te bearbejden dat die hier boven aengetogene sauvegarde geobtineert ende met volcomene kennisse van saecken met ondersueck vande Signaten productie van conschappen tot het scheppen vande voorseijde gave rijpelijck geproduceert mach werden. Waer aen noch den landen int generael, noch den Dijkgraeff int particulier eenige interes te bevreesen, soe den dijk in questie volcomelijck opgemaect ende buijten gevaer gestelt is, ende den Dijkgrave van het utschoth sijner penningen met refusie van dubbelden gelde naer Dijkrecht genouchsaem verseeckert is. Dit doende etc.

Op dese Requeste is den suppliant met sijn metgeveren utstel gegost iii maenden inganck nemende 1^e Januarij 1603 als blijkt bij de missive van Ridderchap ende Stedengesanten des quartiers Nijmwegen aende Dijk-graeff ende Heemraden van Tielreweerdjt, lujdende als
als
volcht

Het opschrift was

Edelen Erntfesten Eersamen ende discreten Dijkgraeff ende Heemraden des ampts van Tielreweerdjt, onsen besonderen goede vrunden.
Ende toegesteecken met het (segell) des quartiers voorseijd. Daer op stondt een Aernt met utgespreijde vleugelen steijl over eijndt staende

Den inhoudt des brieffs lujdt aldus

Edelen Eerntfesten Eersamen ende Discreten besonderen goeden vrunden.

Ut dese hier bijgaende Requeste hebben U. L. ende Eersamen te verstaen, wat **Anthonis van Drielenborch** volmachtich Rentm. der heeren Staten van Utrecht over die goederen der Abdije Van St. Pauwels ons int breede verthoont ende gebeden heeft aengaende seeckere sijne beswaernisse, wegen die voorhebbende Dijkgabe tot Ophemert in den Ampte van Tielreweerdjt. Ende soo wij sijn verseuck ende bede sulcx vijnden gefundeert dat wij de selve billicx nijet ontseggen en moegen, ten regarde van die redenen int lange bijde voors. remonstrantie gededucert. Ende dat de versochte surceantie van proce-duren van Dijkgabe voor soe weijnich tijts den voors. Ampte van Tielreweerdjt ende U. L. ende Eersamen sonders nijet naedelich sijn kan. Soe en hebben de selve met redenen geen swaricheijt te maecken den voorseijden volmachtigen ende sijnen mitgeveren uuijstelt tot het pronuncieren van de voors. gave voor den tijt van drie maenden te verleenen, beginnende de selve prima Januarij, mits dat ondertuschen de saecken verblijven in staet. Ende partijen respectie in oir actie ende recht ongeprejudiceert. Ende ons des alsoo tot U. L. ende Eersaemheijden verlatende beveelen de selve inde protectie des Almogenden, uuijt Aernhem onder der selver Stadt secreet segell t'welcken Wij tegenwoordich sijn gebruijckende desen xxii^{en} Decembris ao. 1602.

Onder stont "U. L. ende Eersame goede vrunden Ridderschap ende Stedengesanten des Quartiers van Nijmwegen ter Lantdaegen binnen Aernhem vergadert. Leger stont: Ter ordonnantie van de selve ende was onderteijckent **J. de Bijje**.

Dese voors. missive bij Dijkgreeff ende Heemraden voornoemt gelesen, hebben verclaert dat de voors. geveren t'voorseeijde ut-stell souden genieten als blijkt bij dit naevolgende extract.

Extract ut het Dijksignaet van Tielreweerd

Presentibus omnibus Heemradis in Tielreweerd. Op gesinnene verclaring des Dijkgreeffs onser Gen. heeren in Tielreweerd aen de Heemraden gedaen, off die heeren Geveren opten tegenwoirdigen heerlosen dijck tot Ophemert, op huij-den om te geven nae Dijkrecht gedaecht, hunne versochte utstellige in respecte van de redenen bij hem geveren daer toe voorgedragen nae Dijkrecht genieten sullen moegen ofte nijet?

Henne reden geleth hebbende op den Dijkrecht meldende dat geveren gehouden sijn waer Dijkheering gevalt den heerloosen dijck te geven binnen iii veertien nachten sonder langer voortgaen, off t'selve te halden aen hoir lijff ende aen oir guet, ter tijt toe dat sij die coste ende onraet vervallen hadden die opten dijck gegaen ende gevallen weer, ende den dijck mede gegeven hadden. Daer ut genoechaem verstaen wordt, dat oick inder gaven pronunciatie eenige prolongatie geschieden ende toegedragen kan, gelijk oick voorheens bij der landschaps brieven vanden 20. Martij s'jaers 1601 voorleden verstaen is, blijckende mette brieven Dijkgreeff ende Heemraden doemaels toegescreven. Conform oick des Nimmichse quartiers resolution daer over tegenwoirdich gedaen in dato den 22^{en} Decembris 1602 lestleden.

Verclaeren den nae dat geveren opten tegenwoirdichen heerlosen dijck gedaecht, als rechters, oick om den selven te geven nae Dijkrecht vereedt sijnde, int pronuncieren deser gave, hunne versochte utstellige genieten sullen. Te weten totten ijrsten Aprilis toecommende. Blijvende daer en tusschen die gave ende dat daer aen cleeft wegen deses heerlosen dijcx in state als die tegenwoirdich is ende ongeprejudiceert. Actum den 2^{en} Januarij 1603.

Ita testor **R. Moring**, Dijkscrijver in Tielreweert.

Alsoo **Anthonis van Drielenb.** als mede gever weijgert den in dese gave voorts te varen ten ware hem Sauvegarde verleent werden, soo heeft den Dijkgraeff hem vercregen Sauvegarde lujdende aldus

Sauvegarde voor **A. van Drielenborch** ende **Dijrck Wolff**.

Laet passeren ende repasseren vrij ende ongemolesteert **Anthoni van Drielenborch** woonachtich tot Utrecht ende **Dijrck Wolff** woonachtich tot Tiell. Gaende nae Tielreweerd om heur affairen dijcken aengaende, sonder hen ter dier oir-saecke eenich hinder off beleth aen te doen, mits sij nijet en attenteeren in prejuditie van den dienste van hare hoocheeden. Wesende gedurende dese den tijt van eene maent naer datum. Gedaen tot s'Hartogenbosch onder onsen naem ende segell, den 27^{en} Januarij anno Sestienhondert ende drij. Onderteijckent **H. Grobendonck** met een opgedruet cachet.

Anthonis van Drielenborch wesende opden ii^{en} Januarij 1603 als dienden den gerechtdach over de prolongatie van de Gave dier tijt geen Sauvegarde hebbende

heeft opten mitgeveren begeert dat sij tot Bommel souden trecken om ii Directeurs te verwilligen ende i gaestscrijver daer hij heur aenwijsinge hadde gedaen. Ende dat den voornoemde **van Drielenborch** nijet en begeerden daer te comen off sijn paspoort soude verworven sijn (t'welck de bovenschreven is). Dat sij middeler tijt evenwell in de saecke souden treden ende metten Secretaris ende scrijver beginnen te besoigneren. Ende als de paspoort reedt was soude hij hem aenstonts derwertz laten vijn-den. Soe is den voornoemde **Drielenborch** middeler tijt gesonden dese missive lujdende aldus.

Heer Rentmeester gunstige goede vrundt,

Het aensien vande Edele Mogende Heeren uwer L. principalen ende oick uwer L. ernstich begeeren hebben wij getrocken totte besoigne van de Gave des verlaten Dijcx tot Ophemert in Tielreweerd. Omme neffens mijn vader ende **Hubert de Gijer** u.L. mede geveren in de voorgevallene swaricheijt te assisteren. Ende alsoo mijn vader ende **Hubert de Gier** voorseijd veele andere occupation hebbende sich totte besoigne der voors. gave (eenen geheelen mensche continuelijck vereijschende) nijet plat ofte geheelijck kunnen begeven. Hebbe ick mij daer toe in res-pecte voors. laten gebruijcken, omme alle andere saecken gepostponeert, in desen gansche daegen te studeren, arbeijden ende met assistentie mijns vaders ende **Hubertz die Gier** voors. alles te doen dat mij eenichsins mogelijk sal wesen. Der mate dat uwer L. overcompste de welcke tot sijner principalen ofte des voors. Gaves merckelijcke oncosten soude strecken, alsnoch onnodich is, ter tijt toe deselve daer van naerder geadverteert sal sijn.

Men bevijndt den verlaten dijck onlancx gecomen te sijn uten bosem van **Peter die Wilde** mer der wile de selve boosem over all seer sober werdt bevonden ende apparentelijck nijet suffisant sall wesen omme die gevallene ende noch te ver-vallene oncosten te verplegen etc. soo salmen moeten inquireren van wiens die voors. verlaten dijck ijerst heergecomen ende aenden voorgenoemden **Peter de Wilde** ofte de sijnen utgedaen is. Waer over die tegenwoirdige geveren bestemt hebben alle hare aude brieven ende papieren ijerst daechs in te brengen omme alsoo die aude Dijkbepalinge ende consequentelijck den ijersten ouden bosem seeckerlijck te vernemen.

Ende de wijlen uwer L. principalen recht boven den verlaten dijck naest ge-dijckslaeght sijn, soude nijet ongeraedsaem wesen om tijt ende oncosten te win-nen dese met u.L. heeren principalen te communicieren. Omme die oude brieven ende registeren hier van, daer sijnde op te soucken ende copije der selver met onser Stadtboode, brenger deses die nu voorts tot Ampsterdam, ende van daen over Utrecht ijerstdaechs herwertz wederom comen zall. Offte bij faulte van dien sullen die geveren daer toe eenen vereeden boode expresselijck met groote costen moeten affveerdichen. Ick sal u.L. bijde ijerste voorvallende occasie alle naerder gelegentheijt laten weten, vruntelijck begeerende dat u.L. t'geene voors. staet will beneerstigen te weeten copije van alle dije oude Dijkbepalingen die u.L. principalen hebben in den gerechte van Ophemert. Ick sal nijen over al diligent toonen. Met bevelinge Godes, ut Bommel den xx^{en} Januarij ao. 1603 stijlo veteri.

Uwer lieffden

Goetgunstige vrundt **Pet. van der Sloot** genaempt **Cromm**.